

Iturria: *Nere bidean*, Emeterio Arrese. E. Lopez, 1913.

Klasikoen Gordailuan:

<http://klasikoak.armiarma.com/idazlanak/A/ArreseEBidean.htm>

NERE BIDEAN

Emeterio Arrese

Klasikoen Gordailuak egindako lanak oro dominio publikokoak dira, eta, Jabetgo Intelektualaren Legearen arabera jatorrizko idazlanak bestelako eskubiderik ez baleuka, nahi bezala erreproduzi daitezke.

NERE BIDEAN

Emeterio Arrese-k
idatzitako
GOITITZAK

Tolosako Er-batzar edo Aiuntamentu goitiyak aurtengo (1913) euskel-
jaietarako gogo guziz ordaindurik ezarri dira Arrese'tar Emeterio jaun
argitsubak eder-t-egoki neurturik idatzitako gai abek

Tolosan, E. Lopez-en etxian
1913-garren urtian

ITZAURRENA

Aspalditik neukan nere bakar-aldietan ernetako amets-loreak sorta batean bildu ta argitaratzeko asmoa. Bañan ez dakit noiz arte egongo nitzan ala beti asmotan, baldiñ Tolosa-ko zaindari dauden Batzarkide jaunak nere gogoari eman ezpazioten erantzun alaiagarri bat.

Beren laguntzaz irtengo dira nere buruko txokotan ipur-targien antzera illunpean zeuden gogo-tar egazale gaxoak: aldi oberik etzitzaiekien aurtengo Euskal-Jayak, emen ospetu bear diranez, dakartena baño.

Artu bezate ba jaun argidotar oiek nere bar-barrendik ordañez demaietan esker bero ta ziñetsua.

* * *

Irrintzi gutxi entzungo da "Nere Bidean".

Udazkeneko txori-negarrak orbel tartean banatzen diran bezela goititz-ostoz zurbill oietan mintsu dijoaz, ez dakit nora! nere biotzeko eresirik geyenak.

Ez arritu; neke gabe, ariñ ta txoro, pozezko lorategian pirip-ilinpauxen eraz nebillera zirudin garayan poz-eztiya baño aldi geigotan arkitu izan det zorigaitzezko lixtorra.

Toki gorde ta irixpide zallean dago nunbait bizitz ontako ezti leun ori.

"Nere Bidean" asten dan irakurlea urrutiraño joan litekenik ezderizkiyot zaletasunez ongi osatuba ezpadago beintzat: aldapa, lugorri ta oziñ asko duen bidea eziñ izan eroso ta alaiagarriya.

Baña nik au aitortu arren ez det uste bide ori guziya era bat soilla danik.

Gogoz jarraitu ezkerio izango al da noizik-beiñ arnas'artzeko ainbat kerizpe ttanttoka-ttanttoka dariyon itur-ondoko zumardietan. Biotzari au atsedan alditxo bat eman ondoren berriro pittin-pittinka aurrera dijoanak zerbaiten ordaiñgarriya arki lezake "Nere Bidean".

Irakurlea: emengo baxterren batian exerita urtien mende makurturik dagola ikusten dezunean apurtxo bat maitatzen badezu, zorionez beteko da goititz-sort onen

Egillea

AMA!

*Il-berri latz au artutako egunean
Ameriketari idatzia*

Biotz barrengo naigabe latza leguntzen dute malkoak lore legor bat udan bezela egun-sentiko lanbroak. Argatik orain negar ta negar ase nai luke kolkoak, t'argatik ere len baño geigo maitatzen ditut bertsoak; oiek amatxo, malkoak dira, malko mardul ta beroak nere gogotik *mara-muaa* gaur ixuritako tantoak. «Amal»... Zer izen maitagarriya, zer itz xarrur, eztiduna, biotz-mugira guziak sendo ernai-azten dizkiguna! Ori da gure ordu zalletan gogoz aitatzen deguna, anima larri miñerituen oroitz-iturri leguna; ama zan lenaz nere penaren sendakai on txit biguna, t'ura gabe gaur eziñ nezake garaitu bizitz astuna. Etorkizun bat ona neukala iritxi nayaz ohea Euskal-erritik urrundu nitzan urrundu... doakabea! utzirik ango baseritxo ta nere kutun xar maitea. Une txar batez arturik ala

bear ez nuen bidea,
 geroztik ez det inoiz arkitu,
 inoiz ez lengo pakea;
 damu garratz ta zatilariyaz
 ergaldu zait megopea!
 Tristura makur illungarriya
 beñere kentzen ez dana
 datorkit orain gogoraturik
 il zaidan ama laztana;
 egiya zan, bai, ark neri onuntz
 netorren garaiz esana;
 Jauna, barkatu; penaz aitu da
 ni gabe soill arki zana!
 il da lo negon irten-goizean
 alboraturik nigana
 muxu emanda ezpain tartean
 malko bat utzi zirana!
 Oroitutzen naiz nola goiz artan
 nik ez ikusteagatik
 negarrez antxe gela txokuan
 egon zan bakar-bakarrik;
 etzait aztuko gero neketan
 eultziyaz ongi lepotik
 ama gaxuak nola esan zidan
 asnas estu bat egiñik:
 «seme bazoaz, bazoaz orla
 amaren aldamenetik;
 betiko gabaz nere biotza
 estaliko da gaurtandik!».

Alaz guziyaz mundu berrira,
 esker gabeko semea,
 bideztu nitzan... t'arrezkeroztik...
 auxen da bakartadea!
 Ikusi nai ta nabaitu ezin
 sorterriko mugaldea
 itxas-ertzean gau t'egun nabil
 irudipenaz betea;
 umezurtzaren basamortuko
 negu beltz, illun, luzea,

igaroko det oroimen-leyaz
 jasorik biotz trixtea.
 Antxen eritu baten antzera
 egingo det nere jira
 zorabio ta kezka tartean
 uts-utsa dagon kabira;
 kupigarrizko zorigaitz ontan
 noan!..., noan sorterrira,
 amatxo xarra il dan leku ta
 jayo nitzan alderdira.
 Inguraturik alako puxka
 maiteak dauden tokira
 otoitz egiñaz an bizi nai det
 zeruetara begira.
 Lengo nekien ordañez orain
 zeruban erdi-erdian
 zure anima garbiya bego,
 soñ otza berriz lurpian.
 Illargizko gau damorrigarri
 ixil-ixil ta geldian
 zauden tokira urbilduko naiz
 egoitz ezti samurrian
 amatxo, zuri adiratzera
 koita guziyak batian...
 illak bakarrik entzuten duten
 izkera maitagarrian!

Habana-n 1903-ko urtean

EUSKAL-ERRIA

Ara zer alai dagon
gure sorterrria
aritz, pago ta lizar
bikañez jantzia.
Alde bateko mugan
itxas ugaria
arkaitza jo t'astintzen
bere apar txuria;
saroi oparotsuak,
kerizpe geldia,
baserritxoak nunai
ta nunai pakia;
mendi-gain bakoitzean
txabola txikia,
artalde bat ondoren,
gero... gurutzia!

BASOTAR BATEN KANTUA

Itxas aldeko mendi-gaiñ au da
aritz ta pagoz betea
nere jauregi basakoya ta
ni naiz emengo erregea;
txakur ernai bat ondoren daukat
arrotzen zanko zalea,
ori da nere lagun leyala,
aizkora berriz legea.

Ni gaur bezela nere
guraso zarrak len
egatz ugariya dun
arrano abillen
antzera loki gabe
beti-beti gallen
jayotzetik il arte
izan ziran emen.

Bear bezela gorderik zintzo
aien obi zar goituba
arkaitz ondoko baso beltzian
darukat bizi-lekuba;
errezago da noski tontor au
indarrez neri kenduba
beñ izan baño len ikustia
tximistaz purrukutuba.

Irrintz alai egiñaz
udara ta negu
nere deadar otsa
mendiyak maite du;
ez da bere kolkoan
ez da, ez, uju-jul...
lagun detan ekaitza
besterikan sartu.

Kopet illundun arrotz ergala
 griña gaiztoaz panparroi
 oyu t'erronkaz iñoiz bezela
 a, gizajoa!, betor, bai;
 betor, eta naiz ondoren izan
 uritar beste mill'etsai
 guzik batian ez dira nere
 erasoaren diña gai.

Betor, betor, albadu,
 betor onuntz gora
 txakur salatiya ta
 ni gauden basora;
 baldin igoko balitz
 an luke lepora
 jaso t'eskuban zorrotz
 daukatan aizkora.

Emen ez dago mendi gañean
 or bean ainbat azari,
 emen legeak gordetzen dira
 zelayan ez bezin garbi;
 negubak ere jazten baditu
 elur-lumaz txuri-txuri,
 elur au bean loi biurtzen da,
 goi ontan berriz iturri.

Gizon argi t'aundiya
 bere ustez izanik
 zelaitarak basoan
 aldu zer egiñik?
 Aritz lodi tartean
 iñolaz oraindik
 makal-enborra sortzen
 ez det ikusi nik.

Or bealdeko gezur-zuloan
 dabillen etsai-taldea
 ezin liteke izan beñere
 euskal-mendiyen jabea;
 jakin bezate, jakin arrotzak
 il arte beti nerea
 izango dala bai, erru pola!
 baso beltz eder maitea.

EGUN SENTIYA TA ILLUNABARRA

Mokoroa'tar Eduardo-k eresaldnak

I

Egun sentiya dator
goizero bezela
argi txintaz banatzen
milla sentiera;
gero txokon batetik
mendiyen gañera
irtengo da par-irriz
eguzki epela
nagitasun guziak
lurrari kentzera.

Goi argitzen danian
zerbait urrutiya
eskutatzen dijoa
izarren argiya;
urdiñ-urdiñ jantzirik
zerupe garbiya
laister osatutzen da
ud'egun berriya,
ainbeste poz t'atsegin
dakarren aldiya.

II

Ixil-ixilik arkitutzen da
ixil-ixilik munduba,
ezda mendiyen ezer entzuten
ezpada ontzen uluba;

ixilik dago tantai gañean
lengo txori berritsuba
lumatxo bigun arro tartean
gorderik bere buruba.

Gero goi zabal miragarriya
urrez apaintzen danian,
otoitz egiñik beti bezela
oyeratzen geranian...
gau ipartsuak estaltzen gaitu
lañozko maindirepian
errugabeko lo, lo, goxua
egin dezagun pakian.

TXANTXANGORRIYA

Udara joan ta egun illunak
ondoren datozenian,
eguzkiya ta gure poz denak
eskutatzen diranian...
zer ari zera bada kantari
ordurik ixillenan,
zer ari zera Txantxangorriya
ain era kupigarriyan?

A, zenbat aldiz ala
jardun txit maitian
txotx baten punttan edo
arantza tartian
zaudela egon ote naiz
an... aldamenian
nere penak oroitzen
zure jardunian!

Zure kolore ber-bera duten
osto bakanak lurrian
arboletatik erori eta
soil dauden garai berian,
begiyak xabal-xabal jarririk
antxe bide baxtarrian
egoten zera txori gaxua
negarrez udazkenian.

Papar gorri txikiya
lertzeko zorian
lumetan bil-bil arro,
darukazunian...
ez dakit nola negar
guziyak batian
kabitzen diran zure
kolko pollitian!

Ain txukun umill eta geldiro
jarraitzen zera kantuan
non ernai beti zuri begira
egon arren bat onduan
naigabe pranko banatu gatik
kantari zauden orduan
iñoiz ez dizu ari zerala
antzik emango mokuan.

Ega motxian, *furrux*,
noiz nai gure aurrera
azaldurik mendiyen
gora guazela,
gidari bat izan nai
bazendu bezela
beti alboan zabiltz
txori maite ergela.

Gero zuk dezun mesedegatik
ordañak aurrez ematen
ote zabiltzan esan liteke
neguba sartu baño len;
ez bildur euki; elurte gaizto
aundiyenak izan arren
gure inguruban arkituko da
zuretako diña lurmen.

O txori gaxo, sotil, polita,
biotz erien laguna,
eztirotasun makala beti
kantuan deriyozuna;
zu zera bada, Txantxangorriya,
zu zera Txantxan-iztuna,
alakoxe gauz maitagarri bat
erakusten diguzuna.

SORGIN-DANTZA

Abestutzeke

Akelar-mendiko atso bildurgarriyak
dantzan garabiltza, ja ja!
sorgiñ astiyak;
gerade gautiyak,
ikaragarriyak,
etsai galgarriyak,
indartzen gaitu, ja, ja, ja!
sorgiñkeriyak.

Akelartik Erniyora gau illunian
tximista bezela gatoz
tximist'artian;
guzion aurrian
erratzan gañian,
ixkanbil aundian,
andre Muskiñ erregiña
dabill aidian.

Karraxi, dear, iji-oju ardall batera,
oinbeste sorgiñ, uju-ju-ju!
egan gora-bera,
odoi beltza gera,
inpernu ber-bera,
auxen da sarrera,
txibirin-dumba, txistu, txistu,
txibirin-trunka-tankera!

IRUKOITZ

Basojaun, Maitagarri ta Euskaldunak

I

Gau illun batez ari danean
ekaitz-craso larria,
durunbaz turmoi amilkorra ta
txistuka berriz aizia,
ez da *Basojaun* besterik iñor
ekaitz beltzaren jabia,
au da banatzen darabilena
jazar ikaragarria.

Jaun zatilari onek
gudalaria-ri
garaiz ematen dio
bere indar ori;
argatik euzko-tarrak
izan dira beti
asarretu ezkeru
motzen bildurgarri.

II

Emengo saroi, erreka-txoko,
itur-goi kerispietan,
asnas leguna banatzen dabil
illunabar ta goizetan;
biotz-esnale maitagarriya,
baldin bagaude neketan
bere laztanez osatzen gaitu
lotordu girotsuetan.

Paketasan gozoen
 ipartxo biguna
Maitagarri ori da
 ematen diguna;
 intza guri-gurizko
 iturri kutuna,
 gorrotoaren suak
 itzaltzen dituna.

III

Aldiz dalarik *Basojauñ* bezin
 kopet illunkor zimurra
 euskaldunak du *Maitagarri*-ren
 biotz paketsu xamurra;
 gogo beroaz artutzen daki,
 maitaturik bere lurra,
 gerraldietan burni zorrotza,
 pake denboran atxurra.

Maitagarri on eta
Basojauñ suarra,
 gorde zazute biyak
 euskal-erri xarra;
 eman, eman gogotik,
 eman guri bada
 biotzian poza ta
 besotan indarra!

EKAITZA

Amaiturikan *Maitagarri*-ren
 asnas leguna
 gallendutzen da *Basojauña*-ren
 erru txar duna;
 eraso gogor amorratua,
 arrats illuna,
 aldi askotan atsedeen-lua
 kentzen diguna.

Estaltzen dute zeruba odoi
 izugarriak,
 guziya *dar-dar* ipintzen turmoi
 dunbotslariak;
 bildurtzen gaitu gau illunean
 tximist-argiak,
 t'ez gutxiyago ondorenean
 jazar aundiak.

Zatitzen ditu aizeak gogor
 mendi-buruak,
 urratzen bean ujolak alor
 oparotsuak;
 jasa biziya dakar berela
 ekaitz-oyuak
 mixto sumiñkor latza bezela
 sube-txistuak.

Sututzen dira tximistarekin
 zuaitz igarrak
 gorritzeraño bere suakin
 odoi nabarrak;
 itxas aldera gainka dijuaz
 ibai azkarrak
 gero ta geigo purrukatuaz
 mendi-baztarrak.

Bordaratzen da amaren deyaz
 bildotx umilla,
 ikulluratzen ardall eriyaz
 bei-talde pilla;
 al-bezin laister egatzak jaso
 t'arrano abilla
 zearka dator basorik-baso
 aterpe billa.

Gañezka datoz itxasoko ur
 amilkariak,
 orroaz lengo bagari kiskur
 jostalariak;
 t'ur-bits gañean antxeta motel
 kemen gabiak
 bezin larriro portura batel
 txuri-txuriak.

Ekaitz indarrez indar nastuak
 astinka larri
 sortitz-garai bat itxas altsuak
 ziñez dirudi;
 nolabait bere oitik ezin dan
 gugan irauli
 purrukatzen da sorturik bertan
 apar ugari.

Tontorturikan lengo zelaidi
 berdiñ-berdiñak
 etsai kalpardun zalla dirudi
 itxas urdiñak.
 A, zenbat kezka, zenbat naigabe
 eraso griñak
 gure gogora dakarten... enel...
 ordu samiñak!

Egun-sentiko marboillen jira
 nabaitutzean
 zeru alderonz igotzen dira
 lurriñ ezean
 eresi eder kupigarriak
 otoitz batean,...
 ipiñirik an... gure begiak
 itxas aldean.

Ontan eskillak Eliz-burutik
 goitots-aria
 banatutzen du menderaturik
 ekaitz guzia:
 Goyak artzen du bere urdintasun
 garbi-garbia
 eta biotzak alaigarri dun
 poz-uztargia.

ERESDUN

Abeslari bikaña dan neske'aratz bati

Ez da soñ eder aundiya duten
zenbait mirabe bezela
arrokeriyaz bere burua
erakusten dabillena;
mendilar-pean gorderik dagon
loretxo baten antzera
orri gutxi ta likurt asko-dun
lore-biziya da bera.

Intzez apaindutako
landare gaztia
gezur gabeko biotz
on baten jabia,
abeslari bikaña,
jator, egokia...
Esperentxu, zu zera
bigarren *Talia*.

Lendabiziko intziriyaz zuk
amatxoren magalian
egin zenduan ama muxuka
eziñ ase zan batian:
geroztik ala beti maitaro
amaren aldamenian
igaro dezu mundu guziya
agur ta txalo tartian.

Gau askotan eretsu
ari zeranian,
denok zuri entzuten
pozez gaudenian
esan genezaguke
ala zaudenian
aingeruen bat ote
dezun barrenian.

Illunabar ta gau ixilletan
erretxinol bat kantari
asten danian egoten gera
entzuten gogoz berari;
bañan inñolaz ez du kantatzen
txori ark zuk bezin ongi
eztarritxoan dauzkatzulako
baten ordezt milla txori.

Naiz parrez egon eta
naiz egon mintsua
beti suspiriyoka
zure kolkotxua;
penaturik urrungaz
ari dan usua
dirudizu kantari
asteant;... gaxua!

SARASATERI

Gabero txori jostalariyak
ixil-ixilik basuan
egun-sentiya nabaitu arte
egoten diran moduan
ots ezti bigun denak lo daude
arrabataren kolkuan
zure igurtzi leunaren sai
intziri batez orduan
esnatu eta banatuzteko
alaitasuna inguruan.

Gizaldi denak arrituzteko
Jainkoak aukeratuba,
alde guzitan bear zaituen
berdin gabeko rnaisuba,
euskal-errien omengarriztat
inholaz ere sortuba,
jakin nai nuke zenbat alditan
ote zeran aitatuba;
goi-goi jaso ta zure gizantzak
ikutu dezan zeruba
onarri ara nun darukazun
Alarko mendi-buruba.

Lur ontan ez da zuk bezin ongi
erakutsi lezakenik
illezkorraren kopet argiya
erramu sortaz jantzirik.
Aitormenaren txalo sendoak
entzutez gogobeterik
aiek utzita *San Ferminetan*
pozkiro zatoz urrundik
guraso eta lagun maitien
besotan atsendu nairik;
napar zera ta naparrak ez du
leyaltasuna besterik.
Begiramenaz orain agurtzen
zaitugu biotz-barrendik!

GOITIZLARIEN AITARI

«ZERBAIT» *deritzaien liburua egilleak*
eskeñi ta ondoren artu sai negoala idatziake

Ez dakit bañan... *zerbait*-en gatik
oinbeste kezka ta naspill
muñetan sartu zaizkidalako
atseden gabe narabill;
kolko legortu baten antzera
egarri latza nairik ill
nere gogoa iturri billa
«*Zerbait*»-en galdez darabill.

Eskeñi on bat egin zidazun
elkartu giñan gaubian
lagundi zarren billera-toki
«*Politena*» dan batian;
«*Uxua*» gero zure abotik
«*Ararat*»-eko atian
entzun nuen ta orduetik ala
nago zerbaiten ustian.

Arratsaldero dijoan garaiz
argitasuna makaltzen
ta goiz-aldean mendi zokotik
lañua gorontz banatzen
nere naigoen irazekiyaz
beti gauza bat oroitzen
zerbaiten billa nabillelarik
ezertxo ez det arkitzen.

Ez dezazula inholaz ere,
euskeldun goitizlariya,
egun bat geigo luzatu «*Zerbait*»
orren zai dagon aldiya;
zabiltz arduraz; arren, ekatzu
gogo detan pozgarriya;
itxu dagonak zer nai lezake
ezpada baldin argiya?

NOIZBAIT

Len esandako idazti (liburu) ori bidaldu ziranean

Nundik irten da, zer gai narotik
oinbeste dakin iztuna;
nundikan sortu nere biotza
atsegiñez bete duna?
Ori da nunbait erakasletzat
Aitor-ek eman ziguna,
Ama xarraren bular gozoaz
ernetu zan euskalduna.

Irudimenez an oz-garbiko
izar polit igezkorra
bezin argitsu t'azkarra zera
goitizlari on jatorra;
ega biziya igaroturik
zeru, itxas ta legorra
zuk aixa gaintzen dakizu beste
iñork ezin dun tontorra.

Ongi diyozu lan ontan asko
sarri dirala gogaitzen,
ez derizkiyot asmo sendua
ortarako izan arren
ego motxakin erreza danik
urrutiraño irixten,
goitaratu nai t'ezin goiturik
emen nabil ni zoratzten.

Odoi tartean egon ez nedin
eskatu nizun argiya
ta gaur emanik arindu dezu
neukan illunpe nagiya;
goibeltasunak urratu dira,
alai dakust eguzkiya,
asnas on berri kementsu batez
mugi zait barren guziya.

Biotz-esnale oberik ez det
egundaño irakurri,
zure «Zerbait»-ek orri gutxitan
erakusten dit ugari.
Eman dirazun alaitasuna
eskertu nai arren ongi
itzez iñundik enezake ta...
laztan bat ordañez... tori!

AUPA!

Umetako lagunak apaltzera bildu giñan gau batian

Atsegintasun aundiya zeukat
 arkiturikan orlaxe
 mayaren jiran oinbeste lagun,
 ondoren Poli ta Joxe;
 mutil koxkorra nitzan garayan
 orain amasein-bat urte,
 mundu au orren illuna zanik
 ez gendubengan uste,
 amaika jolas eta zorion
 biyok eman dirazute
 —«irul» —deitubaz giñadenian
 zuek *lapur*, ni *alkate*.
 Kontzeju-peko koxka zar oiek
 itzegiten balekite...
 berai entzutez noizko, nola gu
 aspertu; noiz gogobete?...
 Ala gaur emen zuen artian
 arkiturikan oinbeste
 pozkirotasun alaigarri ta
 ondoren Poli ta Joxe
 oroitz ederren irazekiyaz
 senti nauk len bezi ume.
 Aupa mutillak!, edan dezagun;
 ontziyak ur-beltzez bete;
 txistuba jotzen *Okolo*, jardun,
 —*anfekilo-anfekile*;
 ta *Txurten*, i-re, asi *propijo*,
 ollarranik aztu gabe.
 Alegiñezko errabots ontan
 lagun zar guziyok naste
 dantza gaitian biyurri t'arin
 lenaz giñan bezelaxe,
 geren buruko ille txuriyak

egara bialdu arte:
 Ea mutillak, oster a berriz
 aupa-ka jardun zaitzete!
 —*Anfekilo-anfekile!*

NEKAZARIEN BIZITZA

I

Ikusirikan zenbait uri-tar
 nola gaur dan egunean
 ardurik gabe jolasten diran
 oso jolaskai txarrean;
 ikusirikan buru-belarri
 orrela dabiltzanean
 beren poz eta zabarkeriaz
 etsai abillen mendean;
 gañera berriz beste geyago
 arkiturik emen bean
 gure izkuntza t'oitura zarrak
 erabat utzi nayeon,
 aserre latz ta naigabearen
 bidez nere barrunbean
 zorigaitz asko mugitzen dira
 su ta garrezko labeon.
 Askotan ume zital oriek
 nabarmentzen diranean,
 ain gizon txiki narrak izanik
 ustez gallen daudenean,
 nekazariai par eta musin
 egiten diztenean
 esanaz oyeke bizi dirala
 jakinde motx illunean,
 ez dute nunbait oartzen asko
 gaur berak dauden lurrean
 gure aitona nola ziraden
 guraso zarren legean
 anaitasunez elkarturikan
 jarraitzen beti lanean,
 une soill batzuk izan ez gedin
 gero, etorkizunean.

Nekatu arren oneresirik
 lurak dernaion aldia
 baserritarrak alai dariyo
 izerdi-patz ugaria.
 Uri-ots ordez udaran txori
 t'iparren sort'eresia
 entzuten daki lagun ditula
 itur-goi ta kerizpia;
 garbai apurrik batere gabe
 dararna bizitz guzia,
 ta jai egunez arturik beste
 atsedeen osagarria...
 ia zer pozkidaz, arin ta lasai,
 mendi-mutil egokia
 laister-bidetik Otoitz-Etxera
 jaisten dan gogoz betia.
 Eta nor ez du bean ikusi
 aiton buru soill argia
 kolkoan gañez erakutsirik
 alkandor txuri-txuria
 bere kopeta bezin simurra
 t'au bezelaxe garbia?
 Nori ez erne biotz-barruan
 poz aundi baten zoria
 oraindik emen ezpada galdu
 euskeldunen jatorria?
 Argatik nere goitiz jardun au
 izanik lei ongarria
 Emalleari eskatzen diot
 muñetan irazekia;
 argatik orain ezpanaiz ere
 daidun bertsolaria
 abestu nai det nola bizi dan
 emengo nekazaria.

II

Egun argitzez ezkillak zintzo
banaturikan doñua
ots leun batez dakarrenean
goizeko dei eretsua
gogoz erne ta jeiki da lasai
nekezari doatsua.

Idikitzen du leyatil xarra,...
urdiña dago zerua,
odoi mordorik batere gabe
guztiz alai paketsua,
mendi-gizona begiratzen dan
auski edo xpillua.

Atsegin aundiz orla beterik
lanera zuzen dijua,
aldira bere auzo-lagunai
egiñaz agur-ojua
t'ñoiz basoak oyartu dezan
zortziko zarren kantua.

Ala zeruban asten danetik
sortzen argi-errañua
t'arratseraño nabaitu arte
ezkillen otoitz-ordua
alegiñean ari da beti
baserritar indartsua.

Izerdi tantoz orniturikan
alortegi ta sorua,
ia, zer pozkidaz begiratzen dun
gerora txukun landua!
Euskeldunentzat ariñak dira
atxur ta golde pixua.

Orrengatikan berak darama
bizitz alai erosua;

orrengatikan etxe-ganbara
t'orrengatik ikullua
dakuste naro jankayez ura
t'au bei sallez osatua.

Arrats aldera zerbait illuntzen
asten danian basua,
urruti jeisten dijoan garaiz
eguzki nabar sutua
lantegitikan etxerutzen da
baserritar nekatua.

Illunabarrez bildurik antxe
señire-talde osua,
amona ximel ume zalea
t'aiton buru soill zintzua...
uraxen da, bai, zorion gaña,
ura bildera gozua!

O, zer oparo arkitutzen dan
lengo nekez ordaindua
sentirik xamur espain tartean
sentirik aiñ eztsua
sukaldetxoan bere zai dauskan
maite bakoitzen muxua!

Aitonarekin jolasten oi da
mutiko ernai sendua,
ondoren daude seme galantak,
t'amona xar bat, gajua!
«lo, lo»-ka bertan egin-erazten
aurrari amets goxua!

Gero mayean alako seindi
maiteaz inguratua
osagarri ark demaion gogoz
artzen du bere lekua:
zillar ontzirik ez dago mayan
baña bai aritz-kaikua.

Oitura dan lez amaitutzean
gaberoko jatordua,
otoitz eder bat egin ondoren,
lasai, gozakirotua,
lotaritzen da nekazariya
eskerturik Jaungoikua.

III

Orla goizetik arratseraño
lipar gaizto bat eratu gabe
orla bizi da nekazariya
askai txarretik urrundu zale;
bekaitz, ondamu, loikeria ta
gorroto beltza nunai dalare
mendi-gizonen biotz garbira
lizunik ez da sartzen beñere:
Bizitz ontako gauza guzien
gañez an Goiko-Jauna du maite.

Zergatik ori: menditar ona
ark dalako ziñez gaindua,
ez dagolako zenbait bezela
arrokeriyaz itxumendua.
Zorionaren indarrez ala
goronz jatorik biotz osua
maitetsu t'apal bizi da bere
doai guziyaz pozgirotua,
Eusko-tar ona, zu zera beti
Aitor-en seme garbi, dontsua!

OTSO BELTZA

*Geyegizko taldikidia euskalerriari
Gamazok ipiñi zion urtean*

Otso beltz aundi goseti batek
mendi-gaiñ, baso t'ibarrak
igaro ditu kupira gabe
nunai jartzen atzaparrak;
ardi galantak ziran tokiyan
orain ez-tir-pill igarrak
ikusten gaude; ez ardi zayak
baldin baziran azkarrak.

Azkenerako bere zabela
beterik emen arkumez
napar-mendira sartu da bere
agintzaz daukan indarrez.
Emen ain arro zebillenian
etzuan uste berak, ez,
txakur ernayak arkitutzerik
bildotx umillaren ordez.

Letagiñ aundi, zorrotz, luziak,
erakutsirik orrela
ez da geyago arkumez bete
otso beltzaren zabela;
orain igeska basorik-baso
or dabil aldun bezela
burua makur, isatza berriz
anka tartian dubela.

Gordelekurik izan ez dezan
t'atzemateko otsoari
Iruñ-erriko batzer-etxean
aditzer'au dute jarri:
*«Naparrua-ko erri bakoitzak
urre zarretan ontza bi
emango dizka otso beltzaren
larruba dakarrenari».*

AMAITU BEDI GUGALDIA

Zorionik ez, kezketan beti
negarrez ama trixtia;
indar aundiko seme galantak
—a, zer gudari-taldia!—
etxetik... nora! irten dira ta
bilusik dago etxia.

Nabaitu nayaz bere semeak
daramakiten bidia
Ieyatillatik... urruti dauka
begirakuna josia.
Gero... malkoen lauso beroaz
illundu zaio guzia!

Inguru soilla, mutil koxkor bat
oraindik oso gaztia
ama gaxuak besarkatzen du
esanaz: «nere semia,
zure anayak irten dira ta
erregu zazu maitia!».

Baña umeak bere aditza
nolabait ere ordia
ezdaukat ori esagutzeko
arena bezin argia,
«amatxo, —diyo— gose nago-ta
ekarri bezait ogia!».

Lenaztik etzan egon beñere
baserri ain arlotia,
etziran iñoiz labur arkitu
ormai eta sukaldia;
arto-zati bat beste gauzik ez
orain malkotan bustia!

Gogor jausi da negu beltzaren
eraso zatilaria
bere listorraz sumiñdutzer
biotz barrengo zauria.
Nork ez negartu bakar gaxoen
izaro kupigarria!

Lagatz gañeko kear-zulotik
txistuka dator aizia,
t'onek an iñoiz arrotzen duan
auts-peko txingar bizia
baño bizi ta sumiñago da
amaren malko larria.

Geroztik ez da beñere jardun
bord'inguruko txoria
tantai gañetik pozez agurtzen
len bezela goiz-argia...
Ekaitz alditan nayago du ark
zuaiza baño larpia!

Ergal maitien jabe dabiltz or
otzikara ta gosia
gero ta geigo miñeriturik
alargun doakabia.
Eskerrak emen utsik ez dagon
iñoren borondatia.

Gajuak orla igar'ondoren
negarrez urte luzia
gau t'egun antxe bakar-bakarrik
laztanduz batak bestia
azkenerako noizbait badator
zerbaiten albiristia...

Mendi tartian ezkutatzera
dijoala eguzkia
seme bakar bat amarengana
egiñaz pauso geldia

goiberaturik or etorri da
urrundu zana zutia.

Alper-alperrik amak dagio
beste anayen galdia;
il ziran!... t'orain oni bakarrik
etsaien jazarraldia
azkendu garaiz iritxi zaio
etxeratzeko zoria.

Nola bada zerk poztu lezake
oien biotz barrunbia;
zeñek erazi ama semien
ezpañetara irria?
O zer astuna beroiek orla
daramaten gurutzia!

Agintariak: etzazutela
beartu geigo erria,
maite zazute ziñez ta benaz
txiro dan maitagarria!
Arren! odolez ez bei orbandu
euskeldunen jatorria!

BIOTZ-LOREAK

Elosegí'tar Poli-ri

Naiko par gozo jolas t'algara,
amaika biyurrikeri
egin genian zumarditxoan,
gogoratutzen nauk ongi.
Bizitz osuan il arteraño
etzaidak aztuko neri
umetan biyok zenbat zorion
emanak geran alkarri.
Beti lagunak, beti maitetsu
izan oi gaituk i ta ni
ezin arkitu litezken ainbat
erri xar ontan beste bi;
naitasun geigo etzezakean
anai batek besteari.
Oraintxe bertan gogoraturik
ainbeste oroimengarri
malko bat zaidak, ale mardula!
pozaren bidez ixuri...
T'ordañez nik zer eman leioket
alako biotz onari;
zer gaiñ-gañeko lagun leyala
neretzat izan danari?
Nola nik eman esker-dun itzez
bear duben ainbat sari?
A paper ontan gogo detana
albanezaioke jarri!...

Bañan... zer milla diabru-taldea,
ez dek ain zalla gauz ori,
aldezakena ematen dunak
etziok zorrik iñori.
Uste ontan gaur egonik ziñez
antzeti *kaxkor* bat iri
biotz-barrendik eskeintzen diat;
artu zaidak, bada, Poli.

GOGALDIA

*Zestona-ko euskal-festak ziran egunean
bazkari ondoren esandako neurtitzak*

Euskel-erriyan euskera beti
goitutzea nai degunak,
lur ontan jayo t'azi geranak,
itz batean, euskeldunak,
euskeran alde leikor bireztu
ditzagun eginkizunak.
Emen zaudeten argidotarrak,
emen gaur diran iztunak,
ama garbiya besarkatzera
etorri geran lagunak
izan gaitean berarentzako
seme leyal ta kutunak
alai argitu ditezen berriz
atsegiñezko egunak.

EUSKERA

Oroitz-idaizti (album) batean ipiniak

Gordea dagon lore malats bat
oiñpean artzen badegu
keme gozozko negar ezeaz
usai geigo banatzen du;
gure izkuntz on xar-xar au ere
egin dezaguke kontu
lorea dala; ostikopean
norbaitek ibiltzen badu
are ta geigo bere itz-altxor
onak erakusten ditu.

OROITZA

Tolosari

Ollangor-peko erri xar ontan
jayo nitzan,... jayo t'azi
amak laztanka bere besotan
emanaz milla igurtzi;
argirotuta berialaxe
maitaturik au lenbizi
irripartxo bat egin niyon ta
euskera nuben intziri.

Orduezkeroz Tolosan daukat
bizi-lekutxo maitia,
t'erreza danik ez derizkiyot
emendik aldegitia;
noizbait bearrak agintzen badit
urrutira joatia
onen oroitza biotz barruan
eramango det gordia.

Udaberriyan pozkiro dator
enada bere kabira
lendabiziko egaldi motxa
eralki zun alderdira;
nik ere ala egingo nuke
enadak bezela jira
San Juan egunez urtero nere
kabi dan jayotz-errira.

Emen daruzkat ama, senide,
aide ta nere lagunak,
emen jolas ta beste gauzaren
oroitz ugari lagunak;
goguan ditut, goguan emen
askotan umetasunak
ibai-ertz ontan egiñerazten
zizkidan amets kutunak.

Tontor politez inguratuba
alaitsu dago, egoki,
bere kondairen gordelariya
mendi bakoitzak dirudi;
oñetan ur-me garbi-garbiyak
dijoazkio berari,
aldi batzutan ariñ t'apartsu,
iñoiz berriz geldi... geldi...

Ibayak leun milixkaturik
ondoko sustrai ta zañak
aldamenetan igo zaizkio
zuaizt gallendu bikañak;
txori-sali aundiz beteak daude
Zumardiko tantai gañak
jardun eretsu zoragarriyak
agurtzen dama lirañak.

Emen dan bezin gazteri ona
alde gutxietan dago;
izan liteke baña ni beintzat
iritzi orretan nago;
esango dute txoro samarrak,
au t'ori gerala baño...
«auzoko beyak errua luze»,...
t'ez det esan nai geyago.

Etzazutela uste gu beti
izan oi gerala narrak,
Tolosan ere jayotzen dira
gizon jakintsu t'azkarrak;
lendik nor giñan esan bezate
etsai gudari zakarrak,
ikusi t'entzun Beotibar-ko
kondaira t'abesti zarrak.

Erri aundi bat ez izan arren
 zer erakutsi badezu,
 ol eder eta beste gauz asko
 gallen agiri zaizkitzu;
 lan egiteko dezun ardurak
 goi-goyen ipiñi zaitu:
 aĩn erri zintzo, leyal, jatorra,
 aĩn ospetsuba zera zu!

KUN-KUN

Rekondo'tar Cirilo-k eresaldua

Ez ñegar egin, nik emango, bai,
 xagar bat ximel ximela
 amoña bezin ximurra eta
 goxua bera bezela;
 au janaz ondo magaletxuan
 atsegindurik aurrena
 seaskan llo, llo, nere potxolo
 jarriko zaitut berela.

Ekatzu muxu gero
 lo egin dezazun;
 llo, llo, tira maitia,
 llo, llo,... kunkun... kunkun,...

Nere aingeru laztangarriya
 zorigaitz bat ez dezuna,
 seaskan orla mugira geldiz
 amets egiten dezuna;
 zer gozagarri diran zuretzat,
 nere maitetxo kutuna,
 amon xarraren kantuak eta
 seaskatxoan kunkuna!

Lo dago... t'orain biyok
 amets egin zagun,
 aurrak lotan eta nik
 esna,... kunkun...kunkun...

DOAIMENA

Pako-ri bere egunean

Aztu ez bazait gaur dek urtia
 ogei t'amasei-garrena
 aur potxolo bat guztiz ernaya
 argira sortu inuena.
 Amaren kolko sendogarriyan
 arturik bular obena
 seme on eta leyalá izaten
 ikasi uan aurrena.
 Geroztik ala maitatzallien
 giroz beterik barrena
 osakai onez erakusten dek
 gizon batek lezakena;
 ez aiz i gogo t'indar gabia,
 badaukak noski kemena
 ludi txar ontan garaitutzeko
 eraso gogor zallena.
 Argatik ire jayotz-eguna,
 argatik gaur ire izena
 itz baldar oiek duten gogoaz
 jasorik goien-goiena
 aurreronz beti nik opa diat
 bizitz eroso luzena.

AMETSETAN

IRAKURGAYA

Floro ta ni agorrill
 girotsu batian
 irten giñan etxetik
 mendirako ustian,
 Zeru garbi urdiña
 zegoan artian
 eta belaun indarrak
 aitu bitartian
 txit ondo gijoazen
 naiz gure kaltian.
 Ibar eta basuak
 utzirik atzian
 laister arkitu giñan
 lañu mordopian;
 tximistaren keñura
 odoi beltz tartian
Basojuam ageri zan
 gaubaren atian.
 Argi nabar gorriyak
 mendi tontorretan
 oiek baziruditen
 zeudela garretan;
 lurra dar-darka senti
 genduen oñetan
 t'iñolaz ere ezin gu
 zutik egon bertan.
 Itsasua orroka,
 t'aldi batzuetan
 urontziyak astintzen
 bere aparretan.
 Gogorikan sendona
 irudipenetan
 gerta zitzaigunakin
 laister jarriko zan.

Ontan,... baso beltzetik
abarrots aundiya
guregan urbildu zan
ikaragarriya.

Gero, sortu zan andik
aiton gudariya
balitz bezela mundu
onen galgarriya:
kopet illun zimurra,
zaiñtsu, itsusiya,
begirakuna berriz
su-txingar biziya.

Iges egin nai, bañan
eziñ ibiliya,...
aren burni-besotan
gendukan gerriya!

Ego-aize gogorak
luma bezin errez
gudari ark besotan
zedukan indarrez
jaso giñun, zer aisa!
Ibar-mendi gañez.
Illunpe nagi ura
oñazkarren bidez
igaro zun aitonak
algara ta parrez.
«Arrizorayo» utzi ta
bean gure aurrez
suzko lez aundi artan
betea kanborrez
errekan amildua
zegoen «Berriñez»...

Begirakun zorrotza
egiñik aurrena
astin-aldi gaiztoaz
bireztu zun ega

ixkanbil errakoyak
zebiltzan aldera.
Zorabioz betea
nik buru ergala
goiberatua neukan
aiton arengana.
Irrintz t'oyu makurrak
gure gaiñ-gañera
ardall aundizko naspill
batez zetoze
bultza zigun etsayak
zulo latz batera.

Su-gar, tximist, eriotz,
karraxi t'algara,
ortots izugarrien
durunba dar-dara;
zurrunbilloka noiz nai
erauntsi zakarra
ari t'ari billuzten
ango baso zarra.
Gero, goitik egiñaz
zantso deadarra...
sortu zan nik ezdakik
nor ta nungo-tarra.
Lezak oyartu arren
gu biyon negarra...
etzan iñor kupitzen,
iñor ez gugana!

Burrukan il ta bizi
Uzturre-menditik
ogei milla gudari
alde banetatik
agertu ziran eta
laister amildurik
inguruko lats arro
t'titur burutatik

etzetorkigun etsai
ujola besterik.
Emakume aratz bat
zauriaz beterik
azaldu zan argiro
odoi beltzetatik;
antxe bere oñetan
belaunikaturik
gure Aitor ber-bera
ikusi nuen nik.

Leizaran-go lats eta
bere itur-alde
guziak jasa gorri
batez bezelaxe
odolezturik gugan
zetozen asarre.
Basojauna zirudin
bizardun bat antxe
sortu zan, eta berau
eskutatu arte
zer gerta zitzaidan nik
esan eznezake.
Indar ezaren indar
denak nere jabe
eginñikan gelditu
nitzan zentzu gabe.

Aitor-en eresiak
negola nabaitzen
entzun ik urrutiko
mendiyak oyartzen
nere biotz gaxua
asi zan piztutzen
ta lengo naigabea
zorion biurtzen.
Egun txintaz basoa
nagiyak astintzen

ari danean bezin
girotsu, goizaren
errañuzko laztanaz
orain zijoazen
lausoz beterik neuzkan
begiyak argitzen.

O, zer atsegin-aldi,
zer goiz ugariya
azkenerako ala
nigan etorriya.
Gau-itzalak urratzen
asirik argiya
alaitasunez laister
bete zan guziya,
ibar, saroi, baso ta
Uzturre-mendiya.
Onen gañez ageri
zan txukun goitiya,
Eusko-tar on guzien
amatxo garbiya.

Nere laguna ta ni
zoraturik iya
jeisten asi ta laster
aingeru txuriya
oztin-lumadun ega
bikañez jantziya
aurreratu zitzaigun...
agertz zerutiya!
Eskuban zeramakin
zapi bat aundiya
ta txit argiro bertan
pizmen au jarriya:
Gora, gora euskaldunak
gora Euskal-erriya!

NERE AMA

BIURTZ ANTZERA

Alboratu zan negon ojera
eta muxu, bekokian,
emanda gogoz neri begira
jarririk ondorenian
onela zion ama gaxuak
esakera samurrian:
«Nere Jainkoa, egizu bada
orain lo dagon artian,
bezin doatsu gerora beti
zuk eraman bitartian
seme kutun au bizi derilla
amaren aldamenian!»

Ostera berriz begiratu-ta
emanik milla laztana
ixil-ixillik anka punttetan
irten zan amatxo xarra
arduraz noiz nai jiraka bere
buru txuriya nigana;
ernai negoen, t'alakoz eraz
ikusirik zijoala,
au esan nuben: o zer guraso
maitagarriya dan ama;
Jainkoak beti nere ondoan
orlaxen euki dezala!

BETUZ NEREGAN AURTZO MAITEAK

Eusebio Blasco-ren goititzak gure izkuntzera nik aldatuak

Aitundu naiz ta oroimen zarrak
beregana naramakite,
ume polliten jolas, fartxo ta
kantuak alaitzen naute;
betoz neregan aurtxo maitiak,
ondoren bildu zaitezte!

Umeak dira lore biziyak,
ayek gabe nik ze triste
arkitu nuen etxe-zokoa;
laister nitzan gogobete...;
betoz neregan aurtxo maitiak,
ondoren bildu zaitezte!

Baldin larriro nere begiyak
iñoiz negartzen badute
gaztetasuna gogoratuta
oroimen bat edo beste...
malko samiñak txukatutzera,
ume laztanak... atozte!

Luzea lana, egun laburra,
nekeak artu nau mende.
Idiki, arren, leyatill ori...
Eguzkiya doi doi,... ene!
Betozen neregan aurtxo maitiak,
ondoren bildu zaitezte!

Gizonak beti esker gaiztua
eman izan oi dirate
t'amoriyoak berriz erantzun
gogorra kupira gabe...
Betozen neregan aurtxo maitiak,
egiya zuek zerate!

Ai, zer aundiyak nere semiak!
 bañan oraindik ezdute
 doatsugoak umez-umetan
 ziradenik oiek uste
 nik otsegiten niotengan:
 aurtxo laztanak atozte!

Iltzera nuan ordu ayetan
 inguratu nazkizute,
 aingerutxuak oyan ondoren
 euki ditzadan ill arte...
 Betoz neregan aurtxo maitiak,
 muxu bana ekatzute!

ELKARBIDEAK

Eusebio Blasco-ren goititzak nik euskeraz idatziak

Ez da beñere bide luzeiik,
 ez da *bertogo t'urrutigorik*,
 oso maitetsu diran biotzak
 ez dute jartzen tartian lurrik,
 enadak beñiñ ariñ dijoaz
 elkarrengana urbildu nairik.
 Bertarago ni arkitutzen naiz
 negarrez utzi ditu angandik
 ajol etzaiten-gandikan baño
 naiz mai batean biyok egonik.
 Zeruko Jauna ez det beñere
 ikusi baña goguan det nik;
 jayotz-erriko eskillen otsak
 aditzen ditut nagon lekutik.
 Semetxuaren eskutitz onak
 maitetasunez oso beterik
 geigo esaten dirate beste
 itz guzik baño bakar-bakarrik.
 Nere amaren zillar-kutunak
 ezpañetara noiz nai emanik
 zorion batez mugitzen dira
 gurutzetxuak dar-dar egiñik.
 Jakiñ ez arren ezagutzen da
 sentieraz aiñ biotz barrendik
 urrun aldeko lagun leyalak
 baldin badute gaitz edo miñik;
 maite oyekin itz egiteko
 ez det alboan egon bearrik,
 aldamenean daruzkat beti...
 aldamenean beso zabalik.
 Ez da beñere bide luzerik,
 ez da *bertago t'urrutigorik!*

IRRIPENA

Campoamor-en Dolora-tik aldatua

Aldiz bidean gurutzen gera
bera parrez ta ni triste;
parrez dijoa;... baña Malen-ek,
nola par egin lezake?
Gero, sortzen da nere ezpañetan
irri mintsu bat ergela,
t'orduan diot: —agiyan arek
egin du par nik bezela.

LOAK

Federico Balart-en goitizak euskeraz nik idatziak

Ara zer loa! ezpañetara
irripartxo bat azaltzen zaio
aingerutxoak zaindari dauzka
aurrak eragoz egin dezan lo;
kezka larriaz listor bizidun
zorien mende iñoiz ez dago:
ez da munduan aiñ lo gozorik
jayotzetikan ill arteraño
seaskan amak muxu eman-da
egiñerazten diguna baño.

Ara or beste leku ixillean
beti-betiko pakean dago!
Alperrik dabil eraso beltza
orro-naspillaz gero ta geigo,
alper-alperrik amiltzen lurra
goi-goienetik oso beraño;
ez da lur ontan aiñ lo gozorik,
izango-re ez da, ez egundaño
pake dontsuan zarrez ill eta
obi otzeko loa dan baño.

ADUN-ERREKAREN EGALEAN

Zorrilla-ren goitiz egatik biurtua

O, zer gozo ta leungarri dan
zarikapean etziñik
atsedendutzen
ur-me garbiyak an ikustia
zaratatxoak egiñik
ibaira jeisten!
Euli t'arbiskak ematen die
otsamen logirotzua
udaraldian,
mur-mur dijoa zañak itzuriz
apartxo bigun arrua
iya tartian;
samur, eretsu, damorrigarri,
adirazten dute otsa
illun-aurrian
ta guztiz alai marmarizturik
goiendu kemear otza
egun-sentian.
Etzezateke ur garbi oiek
ederragotzat eduki
baratz-lorea,
erreka polit ugari onek
landarez apaintzen daki
bere lurmea;
ez iñoiz ere ugontzitxoaz
estalitako iturri edo
ur-amildea;
margo pollitez argizpiturik
zillar-putzu-txuloz dago
zarikaldea.
Etzezateke ondamuraikan
itxas altsuarengana
beñere jauzi,

naiz onek ontzi galantaz bere
gañean izanik bada
milla jauregi;
«Adun» errekek apaingarritzat
txori-saill jardunlariya
lagun du beti,
zuaitz ederren kerizpea ta
lore-likurt ugariya
bertan daukazki.
Esker-eskubi zumar lodien
beso gereitsu lerdanak
ageri zaizka,
inguruetan lorategiko
sorta bikaiñ-bikañenak
oparo gainka...

* * *

O zer gozo ta leungarri dan
zarikapean etziñik
atsedendutzen
ur-me garbiyak an ikustia
aparra nunai sorturik
ibaira jeisten...
Adun, Adun, zuk dizkirazu
zorigaitz guzik sendatzen!

BENAZKO MAITETASUNA

Campoamor-en goititz batzuetatik biurtz antzera nik idatzia

Penaz beterik il zan Malentxu
bere Joxe maiteari
zorigaiztuan eñ zizkalako
oker txiki bat edo bi.
Ala, Jainkoak *purgatoyora*
eraman-azirik sarri,
au esan ziyon: «barkaziyua
eska deyozu Joxeri,
ark nai ezpadu nere partetik
ez dizut emango zuri».

Auxen da poza! —diyo Maientxuk—
sentitzen detana gaur nik
gaitz egin niyon arengatikan
sufritzen orain egonik;
maitatzen dunak ez du barkatzen
egiten zayon okerrik
eta naigo det neretzat Joxek
ez izatia kupirik;
ori litzake siñale berak
maite nauela oraindik.

Ala pozkiro garra tartian
Malentxu arkiturikan,
etzuben senti ezeren penik,
etzuben senti miñikan;
bañan egun bi pasa-ta Joxe
aretzaz kupiturikan,
utsuni ura ongi ordaindu
zubela pentsaturikan,
barkatu ziyon, eta Malentxu
atera zuten andikan.

Joxek barkatu egin ziyola
jakin-da berialaxe
negar ta negar asi zan eta
eziñ da geroztik ase:
malko samiñak zeriyozkala
penaz urtzen, oso triste,
zerura jun zan esanaz orla:
«barkatu egin dit, ene!...
lenago zerbait maite niñun ta
orain ez nau Joxek maite!».

ONGI ETORRI

*Dugiols'tar Felipe-ri Filipinasko guda
amaitu ondoren etorri zanean*

Ama batentzat gud'erasoa
dalarik negargarria
beti gogoan daukalako an...
urrun, il zaion semia
gau illun ortan izan lezake
zerebaiten argizpia
jakiñik aren izena nola
goi-goi dagon ipiña.
Argatik orain Filipinas-en
amaiturik gudaldia
zuk dakartzu an il ziradenen
gurasoentzat gordia
aiek amari bigaldutako
azken-agur t'eresia;
zuk dakartzu gaur andik inork ez
bezelako edestia
onen orriaz amak dezaten
eduki malko-zapia.
Pampanga, Nanka, Barasoain ta
Santo Tomas-ko uria,
iritxi zeran leku bakoitza
izanik garai-tokia,
zure bitartez eman digute
aitormen omengarria.
Jakin nai nuke zure ezpataren
altzairu dizdizaria
zenbat alditan erabilli dan
tximisten keñu bizia
balitz bezela etsai tartean
etsai odolez betia;
zenbat bider an zuk ote dezu
entzun oyu basatia,

zenbat alditan sutunpadaren
burrunbots izugarria;...
bañan, aurrera! oldartze bidez
zu ta zure giz-taldia,
aurrera, beti! gogor arturik
eskuban jazar-burnia,
Ega bizkorrez Filipinas-tik
erdu zan zure berria
esanaz nola ziñaden ango
garaimenlari zolia;
zu goitu zale asper eziñik
oyartzun ibilkaria
mendirik-mendi zabaltzen dabill
ots eder alaigarria.
Bejondeizula!; illezkor bedi
zure aintz agurgarria.

IL DA!

Dugiols'tar Felipe-ri il zan egunean

A zer egiya gure bizmena
 lur soill ontan utsa dala!
 gaur, eguzki bat dizdizariya,
 bigar... ezer ez, itzala.
 Orain urte bi geyenaz ere,
 auxen da bizitz ergala!
 zu ikusita nork esango zun
 aiñ azkar ilko ziñala?

Tolosarrak gaur goguan degu
 zure onuntz etorrera,
 ez da lengoa, ez, orain emen
 illotz dagizun sarrera:
 orduan pozez erri guztiya
 irten zitzaizun bidera,
 gaur berriz... nola?, negar-zotiñka
 zuregan urbiltzen gera!

Neke luzeaz makurtu gabe
 bizirik goi ta garbiro
 biotz-barrengo zure lei onak
 azaldu ziran argiro;
 egintz aundien edeslariak
 aitortzen dute pozkiro
 nor izan ziñan aurrez etsaya
 ikusten zendun aldiro.

Burniyak ezin menderatuta
 gudari ernai bizkorra,
 eri sumiñak nolabaitere
 berez nola dan gogorra
 illunpetatik kupira gabe
 sarturik bere listorra
 il zaitu, baña gaurtik aurrera
 izango zera illezkorra.

Zauden obironz ez da gertuko
 gudaren oyu larria,
 ez da geyago zure zantzoaz
 ernaituko sorterra.
 Amaitu zera lur ontarako,
 t'orain an Goiko zoria
 opa dizugun eraz arkirik
 zeruban piztu zaitia.

GUAMO-KO UMANTARI

*Cuba-ko gudaldia zanean egintz aundi batez
bere izena goitutako napartarra da ori*

Nork ez du emen irakurri ta
zeñek ez ondorenian
Muruzabal-en eginkizunaz
senti bere barrunbian
ernaldi bero alaigarri bat
ler egiteko zorian?
Gallenki dezu gaur erakutsi
«Guamo» deritzan tokian
zer izan leiken legoi apatsa
aserretzen dan aldian;
erruti dezu agertu nola
oparotasun aundian
amaren bular osagarriya
edana zeran pakian.
Zu Muru-zabal zeradelarik
muru-me baten atzian
arkitu ziñan lagun batzukin
erasope gogorrian.
Irurogein-bat lagun geyenaz
zeuzkatzun aldamenian
algaindu gabe zeuden ol eta
orma zar biyen tartian;
irurogein-bat gudari zuek,
etsayak... zenbat! aurrian
ixkanbillezko griña sutuaz
jo ta purruka nayian.
Bañan... alperrik; azkar ziraden
inguratu ondorian
il-erituak ez beste guzik
ostera lengo bidian;
alper-alperrik, errai ta zintzo
zu zeunden buruzari an

goiberatzeko asmorik gabe
odolez urtu artian.
Etziñaden zu, ez, Muruzabal
muru-zabal bearrian;
naiko zabala dezu gogoan,
naiko zabal biotzian!

GOITAR

Bizi bedi or jauregi-tarra
 kutizia dariyola
 osagarritzat ustez dirubak
 zernai gauza demaiola;
 nik nayago det Alar-en detan
 aritz-azpiko txabola,
 maitego nere guraso zarrak
 landatutako arbola.
 Txirula joaz borda gañetik
 ardiyak zaitzen nagola
 ez du, ez noski jauregi-tarrak
 nik ainbat poz senti inola:
 nera tokiya Alar-mendi da,
 arena berriz kayola.

BEJONDEIZUTELA!

Tolosa-ko abeslari sarituai Irum-go Euskal-Jayetan

Itz egokiaz bertatik emen
 oroimentxo bat apaña
 ager nezake baldin baneuzka
 itzak gogo detan aña.
 Jaso dezuten garait-saria
 abestu nai nuke, baña...
 biotz planta izanagatik
 utsa da nere mingaña.
 Bi urte laister izango dira
 zuek asi ziñatela
 aldapa gogor eta luzean
 igotzen tontor aldera;
 geroztik erruz gora ta gora
 ekiñik beti bezela
 gaur bide gutxi darukazute
 irixteko gañ-gañera;
 ia mutillak! beste apur bat,
 ez begiratu atzera,
 ez derilla beñ bat-bakarra-re
 amildu zulo-aldera;
 zabal zazute Euskal-mendiko
 tontor gañean aizera
 Irun-dar onak ikusi duten
 goi-zapi edo bandera.
 Agur tolosar abeslariak,
 agur... bejondeizutela!

1903-ko urtean

AITON BATEN ERIOTZA

Betoz... betozkit oroimen zarrak,
nerengandik ez itzuri,
atozte berriz lagun elkarrak,
jardun zaitezte kantari;
ixkanbillezko jolasa gabe
osoro miñtsu nago ni,
nere biotz ta buruan jabe
aldi on bat izan bedi.
Zenbat atsegin, zenbat zorion,
zenbat egun alaigarri,
gaztetasunak ematen dion
lur ontan bizi danari.
Doatsutasun ibilkarria,
urbildu zaitez, etorri,
zure laztantxo leungarria
eman zaidazu gaur ner!

Bañan... autatzen zertako nabill
jolas aien oroimena
jolasa baldin bada gaur eziñ
neregandu litekena!
Zertako dabil leya sutuan
alperrik irudimena
arkitu nairik emen, munduan,
iritxi ez lezakena;
ez ote dakit, ai! zer dagoan
poz-bide oien urrena;
ez alda sartu nere gogoan
aspaldi bear zubena...?
Nagon mendaro, bakar-bidean
iruntsiko det minpena,
malko larriak ixuritzean
lasaituko zait barrena!

Ume zoroa nitzan orduan
ez negon alaitza gabe
gaur berriz penak nere barruan
eztena darabilkite.
Udazkeneko lore maitiak
galtzen diran bezelaxe
larperaturik orri guziak
aizeak banatu arte,
bizitz nastuen ego zakarrak,
il-tokira naramate,
ez dit gogoa betetzen parrak
lenago ziran ainbeste.
Jose,... Manttoni,... nere ondora,
kutun gaxoak, atozte,
emen... albotik ez jun iñora,
maite-maiteak zerate!

Ara seaska, urrean dago,
kulunpatu ninduena,
ori oztu dan baño lenago
aitu da nere kemena;
ain da laburra gure bizia
nola egun motz batena,
amets-aldi bat, autereztia,
ezertxo ez, uts azkena;
garbai darukat umoi ortatik
oyera pozez irtena,
ez det zori bat izan geroztik
len or pozkidaz nubena.
Ai nere ama, ama gaxoa,
ama zan maitetsuena,
seaskatxoan lo... lo... gozoa
ar-erazten ziradena!

Gogoan daukat nola ziraden
goizero egun sentian
ixil-ixillik erdu t'ematen
muxu bat ezpain-tartian;

gogoratzen zait neri gabero
nola bere magalian
doi-doi gozoan geldi-geldiro
begiyak ixten zizkian;
etzait aztuko nola, gajua!
gaizkitu nitzan batian
egon zan oso miñeritua
negarrez aldamenian.
Ondo dakit nik iñor etzala,
iñor ez emen lurrian
ark aña maite nindunik ala
zorion bete-betian.

Gogoz arturik aren bularra,
eder, oparotsuena,
eman oi ziran amak indarra,
eman oi ziran gallena.
Ogei bat urte nitubenian
aldapa danik luzena
irrintz-oyuka lagun artian
igotzen nuben aurrena;
ogei kolpetan ebaitze nuan
aizkoraz pago zallena,
t'egintz oyegaz tontor goituan
ipiñi nuben izena.
Bañan arkaitz bat lenaz izanik,
mutill indartsu, lerdena...
orain ez naiz ni arkaitza, baizik
amildutako lurmena.

Loramendiko erpiñ goitiya:
etzaitut orain ikusten,
euri-lanbro ta odoi nagiya
besterik ez dezu jazten.
Zenbat bider nik ango tontorra,
zenbat bider det igo len,
zenbat alditan zure gandorra
ikusirik zerubaren

argitasunez inguratua
gaindu det ariñ, lenbailen
zeruratzeko itxumendua,...
alper-alperrik nebillen!:
irudi utsa nola zan berez
nere gaztetasunaren
ega zoroaz etzegon errez
nai nuben gauzik irixten.

Oyuka dator negu beltzaren
eraso bildurgarria,
oñazkarra ta tximist ondoren
turmoi-durunba t'aizia;
lañoa dakust mendi gañetan
t'elur-maindire txuria,
laister neroni berdintz orretan
egongo naiz eztalia...
Gaxo darukat, illa biotza,
kopeta izerdiz bustia,
lur-tarra naiz, ta zerabe otza
lurreko sortze guzia.
Ene gogoa...! nora zoazkit
zer det ikusten ordia?
ezurruts-utsak iduri zaizkit
lizarra, pago t'urkia!...

* * *

Atoz neregán Joxe maitia,
atozkit... atoz, Manttoni,
atozte biyak nere bizia
aitu baño len muxu bi
azken-aldiyaz gaur ematera!
atoz, Jose, zu lenbizi,
urbildu zaitetz aldamenara...
orlaxen... eultzi, bai... tori!
Orain atoz zu, lore zimela,
atoz laztandutzero ni

gogoia nunbait... an goi aldera
dijoakiot itzuri...
Jaso zaidazu kontuz burua,
idiki leyatill ori,
eguzkiyaren argingurua
arratsa nola dan aurki
Soramendiko bizkar gañetik
nai nuke sartzen ikusi...

* * *

O zer illunde laiotza bean,
zer gereitsu dan ageri!,
antxe bakarrik, mendi gañean...
an dago zerbait uztargi.
Eguzki arek agur egin du,
illunabarra da sarri,
iltzera noa... Manttoni... eldul,
otza datorkiot eri.
Atoz berriro, atoz nigana
eman deiogun alkarri
laztan luze ta muxutxo bana...
atoz berriro... Man...tto...n...i!

BAZOAZ...!

Pello Mari Ameriketara irten zan egunean

Beraz bazoaz orain emendik
nere lagun zar maitia
sorterriya utzi t'ezagutzera
itxas-arunzko lurdia.
Bañan... zergatik uzten dituzu,
euskaldun omengarria,
zu gabe onik ez duten mendi
zelai eta baserria;
noiz lezateke, nun oiek entzun
emengo koblakaria?
Ez aldakizu len ere zer dan
daramakizun bidia,
t'arantza billa nola zoazen
utzirik lore-tokia?...
Etzaitezela maisu goitiya,
etzaitezela ordia
gugandik orren urruti egon
luzaro beintzat gordia!

Ondo dakigu zenbateraño
jayo zeraden erria
maite dezuan ta zuretzako
berau dala pozgarria;
ongi dakigu nola txoriyak
zapuztu zaion kabia
utzi lezaken antzera gaur zuk
uzten dezula zeria.
Argatik, Pello, lertuko zaizu
zorigaitzez barrunbia
t'argatik oso miñtsu, larriro,
begititik iturria
dariyozula joango zera
asperen aundiz betia.

Orla,... zuk gero arkitutzean
 sapaya zeru t'ur bia
 noizbait ikusten baldin badezu
 beronen apar txuria
 ots ariñ leun batez amilka
 maitatzen itxas-ontzia...
 nere agur bat an dijoala,
 Pello, gogora zaitia.

* * *

Agur-ba, agur, alik laisterren
 ostera zu etortzia
 nai nuke ziñez arkiturik beñ
 oparotasun guzia.
 Agur, artu an lur zikoitz onek
 ukatzen dizun saria!

ORDIZIA

Erri ontako abeslariyak eskatu ta idatzziak

Agur, agur, Ordizia
 erri maiteari,
 agur, alai t'argiro
 dagon tokiyari;
 ainbeste seme jator
 eman ditunari
 begiramen osoaz
 agur, agur beti!

Aurtxo mardul ta zoragarri bat
 aitonan belaun gañian
 kontu xar polit onak entzuten
 atsegiñezko zorian
 egon liteken eraz or zaude
 Usurbe-ko magalian
 guraso zarren erakutsiyak
 egiñik pake-pakian.

Goyen jasorik agertzen dira
 erramu-sortaz jantziyak
 zure semien egintz eder ta
 beraien kopet argiyak;
 emen lenbizi zabaldu ziran
 Urdaneta-ren begiyak,
 t'ementxe beste maisu geyago
 jayo ta ziran aziyak.

Oyanguren-baserri
 untzaz apaindua,
 Andres Urdaneta-ren
 seaska dontsua:
 zuk dakartzu guregan
 oroitzaz bildua
 seaska dontsu orren
 kun-kun ots goxua!

EUSKAL-ERESIA

Abestutzeko

Tontor gallenez inguratua
zauden lur maitagarria
mendi bakoitza balitz bezela
beronen gordelaria;
gizon ernai ta leyal askoen
sorterri kutsu gabia...
lurriñ beroaz orniturikan
euskaldun izan zaitia!

Euskal-mendietako
oyarzun aundiak,
ariñ, altsu, edo maiz
damorrigarriak...
urbildu zaitezte gaur
batera guziak
alai emanik zuek
adierazik!

Zer biotz-esnale dan
sortitz-eresia,
zer alaya mendiko
ots bigun ezta!
Beronegaz litzake
ondona jarria
gaur eskeintzen dizugun
oroimengarria.

Euskal-erriya goitu dezagun
euskera maite degunak,
aitortu lengo zorion eder
berak eman dizkigunak;
nunai arduraz banaturik itz
amari jayo t'entzunak
elkartasunez bizi gaitean
beti-beti euskaldunak.

ILL-BERRI!

Zabala'tar Justo-ri il zan egunean

Baña, zergatik datoz guregan
orlako zorigaiztuak;
nun dira bada gau ondorengo
goiz-argiyen errañuak,
il dan aitonak opa zizkigun
egun berri doatsuak?...
Euskotar danen begietatik
irten bitez itxasuak!

Argidotarra ziñaden, Justo,
aiton zintzo ta leyala
izena bezin *justuba* eta
biotzez ondo *zabala*;
len etzubenak aitortzen du gaur
esagaturikan ala
Euskal-erriko senide jator
guzien aita ziñala.

Naigabepean ibilli zera
larogei ta bost urtian
bizitz-gurutze astun, galanta,
eramanik bizkarrian.
Atsedean zaitte, gizagaisoa,
zaude soseguz lurpian
zure semien malko beroaz
aseko zeran tokian!

ODEIAK

Euskal-erriko seme
 len oso zintzuak
 aiton ospetsu aien
 jator garbikuak...
 nora, nora zoazte
 ain itxumenduak,
 nora zaramazte gaur
 dezuten goguak?...
 Amaitzen ezpadira
 bekaitz-erasuak
 aritza gartuko du
 tximistaren suak!

NOIZ ARTE...?

Lagun bati Ameriketara juan bear zuen egunetan

Umetan gendun oituraz beti
 eliz-atze baxterrian
 eskolik bazan *piper* egin-da
 igari gebillenian
 biyok elkarri *opill* gogorrak
 aikandora muturrian
 egiñagatik muzindu gabe
 parrez *jaten* geñizkian.
 Geroztik ere aunditu eta
 oraindaño guzian
 illunker bat bakarrik ez dek
 izan gu biyon artian.
 Ala nik ezer ez nekin garaiz
 gaur esan dirakenian
 itxasoz joan bear dekela
 ill onen emeretzian
 abo zabalik iri begira
 gelditu nauk ondorian
 korapillo bat banu bezela
 biotzaren barrenian.
 Ongi esaten erreza balitz
 ari naizen lan zallian
 maitaro goi-goi jasoko iñuket
 errenkada bakoitzian;
 baña gizonen agertz on guzik
 etzeudek jakindurian,
 askotan dituk itz politenak
 gezurrik aundiyanian;
 nere kolkuan zorigaitz-enbat
 indarka dabillenian,
 i bezelako lagun maitia
 urruti dijoanian...

nola jarraitu ixil-ixillik
ezpada negar-arian?...
Amabost egun luzena dala
ur-zelai arro batian
arkituko aiz gora ta bera
apardi sallen gañian;
goyen... utsuna bakar-bakarrik,
itxas ondokaya bian,
euskal-mendirik inondik ez ta
beti muga bat aurrian.
I berriz antxe beste geyokin
urdinkera zabalian
buru, biotza, gogo t'ardura,
jarririk emen... lurrian.
Bidarunz on bat egin zak eta
urte gutxi barrunbian
etorri ari Tolosaldera
aberastasun aundian.

Agur eta agur, lagun zintzoa,
agur au oroimengan
gorde zak leyal nik bezelaxe
elkar ikusi artian;
agur, ordañak bidal nazkiak
iparraren egalian!
O, zer atsegin izango detan
ire kankak entzutian!

ORDAÑAK

*Llorente'tar Jose-ri Cuba-tik berak
bialdutako eskutitzaren ordaña*

Zumarditxoan bakar-bakarrik
exerita negoela
zori leun ta gogorak naste
biotzian nituela;
begiraturik kea banatzen
bizitz labur au bezela
t'arbol gañetik ostoa bakanak
lurrera zijoazela
zure berri on alaigarriyak
uste gutxina nubela
atsegin aundiz bete ninduen
irakurri ta berela.
Ez dakit berriz noiz nezakean
aspertsu egonik ala
orduain bat zorion senti
gogoraturik zerala
beti-betiko lagun maitea,
betiko lagun leyala,
nigandik urrun egon oi gatik
alboan zaruzkatana.
Joxe, nik orain esagaturik
zor txiki bat dizuala
alegñian emen ari naiz
zerbait esan nai detala.
Gogoz eskeintzen dizutan lan au
amaitutzera nuala
baxter ontatik bialtzen dizut
besarkera bat zabala
ordaingarriztat euki dezazun
lagun zar baten laztana.

MENDIKUTE

*Erniyo-ko magalian gaztelu-antzera
dagon mendi-zut aizkor bat*

Zelai-txiki-aldeko
arkaizti batian
Mendikute jayo ta
gallendu zanian
osagarri guziak
bazitun noski an
Erniyon bularreko
itur ugarian
ta sortzez berak zuben
alaitasunian.

Zut-zutik oso goronz
egoki jasua
euskaldunen zaindari
ernai ta zintzua;
berak arrazten digu
oldekai berua
ziñez maitatutzeko
gure lur dontsua
beste geyenak duten
kutsu gabekua.

Milla zortzireun eta
larogin-bat urte
izango da kondaira
egintz onaz bete
zigula geroz aztu
ez gendin ill arte.
Etzuten ez Tiber-ko
arrotz aiek uste
Lartaun ez arkitzerik
eta Lekobide.

Gudalarien mendi
zorrotz ta goitiya,
baso-mutil sendoen
billera-tokiya;
arkaitzak berez duan
iraupen guziya
daukazun gaztelu zar
agitiz ta zutiya:
untzez jantzirik zure
oñ eta gerriya...
zu zera Eusko zarren
aintz-gordelariya!

ZORIGAITZA TA POZA

Lagun bati ezkondu zuan egunean

Gaur egin zera, lagun leyala
zedorrek nai bezelaxe
aspaldi ontan biotz-barrendik
maite zeindunaren jabe;
ludi ontako atsegin guzik
baita zeru ber-berare
oparo gaurtik iritxi eta
doatsuen zerade.

Udaberriyan poztutzen zaitu
mendiko lorategiak,
alaitzen ango txorien kantalak,
t'an diran egoitz eztiak;
alaz guziyaz beroiek baño
zoriontasun obiak
gaurtik aurrera senti-erazi
lezaizkitzuke Mariak.

Goitizlarien iturri ortan
edana baldin banego
orain jardungo nitzake, Poli,
goitina baño arego;
baña zuk eta zure emazteak
merezirik askoz geigo
arren! gaur nere mingaiñ traketsa
ixil-ixillikan bego!

Doai gabe naiz t'ez det esango
aurrera beste gauzarik
beti-betiko eztilargia
izan dezazula baizik;
zere onian iya zu ainbat
atsegintasun arturik
oroitz apur au eskeintzen dizut
luma kolkoan bustirik.

Bañan... ez dakit, ez dakit ondo
zer datorkian gogora
pentsaturikan amaitu dala
jolasten giñan denbora;
pena ta poza biyak batian
urbildu zaizkit kolkora:
pena len ainbat orain etorri
etziñezken nere albora;
poza, jakiñik nola zuazen
zeru-tar baten ondora.

OTANÑORI

Bere «Artzai-Mutilla» irakurri ta ondorean

Pello, aspaldi onian
 ixillik negoan,
 ixillik... baña ez aur bat
 amaren kolkuan
 egoten dan antzera
 lo bete gozuan,
 baizik indar gutxi-dun
 aitona neguan
 legoken bezelaxe
 sukalde txokuan
 aritz, lizar ta pago
 zatiyen onduan.
 Baña zerbait bear da
 arturik lenguan
 zure lore-dun goititz
 sorta bat eskuan
 bere likurt ezeak
 alaitu ninduan.

Begiraturik sortan
 txukun ipiñiak
 ainbeste krabeliñ ta
 alako liliak,
 esango nuke, Pello,
 beroien orriak
 dirala Maritxu-ren
 ezpaitxo gorriak
 eta Maitagarri-ren
 lum'arro txuriak
 egoak astinduta
 zerutik botiak.

URTE ZAR GAUBEAN

Lagun-arte-ra bildu nitzan ta...
 zertzan ango ixkanbilla!
 irrintz, algara, txalo, zalapart,
 oyu t'abesti-ots milla,
 amildu zala ezan zeikean
 gure mundu borobilla.
 Aize zakarrak udazkenian
 darabilkin orbel-pilla
 bezin aldakor asper eziñik
 antxe gebiltzan poz billa
 noiznai jiraka t'arin besotan
 eramana neskaitilla
 noiznai ustutzen edan ta edan
 pitsa zeriyon botilla.
 Doakabeak!, ez geñekigun
 alako gabots naspilla
 sortu zanetik nola zegoen
 adar-dun etsai abilla
 guri begira zorrotz arturik
 eskuban xarde-makilla;
 ez gendun uste giñadelarik
 eri-ezurruks gaubilla
 zoana parrez, parrez obira!
 gurturik Abendu-illa...

* * *

Egun-sentiyaz lotan zeudenak
 esnatzen argi-eskilla
 asi zanean mugituz bere
 mingaiñ biribill sotilla,
 andik etxera nola bait-ere
 bideztu nitzan ixilla,
 burua sutan, eta biotza
 oso makaldurik, illa.

Goiz illun artan oyeratu-ta
 arkiturik aiñ sendilla
 damuak esan-erazi zidan:
 zintzogo bizi nadilla!

GABON-OTS

*Nere lagun batek idazten ari zen liburuan
 abesti-zar antzera ipintzeko
 Ameriketatik eskatu ta bidalduak*

Ortun, Ortun, ots alai batez
 oiartzen due basoak,
 Ortun, Ortun, or dozu Malen,
 Lopek ez egin aamoak!
 Aren aztarnik ez, ta gastelu-
 -zar orde z arri-pilloak;
 zati sutuen kea dario
 lapur gautien zuloak.

Ekaitz indarrez bere
 besoetan Malen
 Lopek eraman baña
 ostera gaur emen.
 Basati gaizto arek
 lokastu nai arren
 Iraurgiko lorea
 urbildu da pontzel.

Ojuu, mutillak!, egin
 garait-zantsoa,
 non da erantzuteko
 etsai kolkoa,
 non illegorria-ren
 likits-orroa?
 Olen, Olen, Olen,
 Olentzaroa!

BERAZ LAISTER...?

Lagun bati bere ezkontzako egunian

Lagun zar batek esan-da dakit
laister eskontzen zerala
eta zuk dezun emazte-gaya
aingeru pollit bat dala;
atsegiñezko berri on oyek
entzun eta bereala
sinista zazu pozkid'aundiya
petxura sartu zaidala.

Ai, ni-re laixter albanitzake
zeru-goi ortara iyoi!
bañan, au pena! nere biotzak
lanbro garratza dariyo.
Apur bat benik maite nauela
iñortxok emen ezdiyo,
nere itz eder... gezurrezkoak
ezdute nunbait baliyo.

Oraintxe benaz esaten dizut
ezkonduko nitzakela
baldin ezkontza izango balitz
txepetx-kabiya bezela;
ondo dakigu txori txiki au
kabira jun ta berela
zulo bat iñork isten badiyo
bestetik irten leikela.

Baña gauz oiek urruti xamar
utzirik alde batera
itz-errenkada politaguaz
bete nai nuke papera;
ziñez t'ajolaz lan au arturik
utsegin bat gora-bera
aldetan beziñ ondona zerbait
nuan adieraztera.

Garai onian arkitu dezu
iturri gozo biguna
amoriyozko intzez kolkua
ongi beteko dizuna;
t'aundiya izanik beronek zukan
senti dun maitetasuna
ez da gutxigo iñolaz ere
berari zuk diyoizuna.

Guziok emen igaro bear
degun aldapa gogorra
oziñ ta leiza-zuloz betea
dagon bide zail txigorra
baldarkerizko oinkada txar bat
iñoiz egin gabe, orra,
igo ta noizbait iritxi dezu
doatsuenen tontorra.

AGUR

Abestutzeko

I

Agur tontorrak, agur zelayak,
 agur baso gereitsuak,
 baserri-txuri, ola-zar maite,
 ibai t'erreka zuluak!
 Agur amatxo, eultsi lepotik,
 estutu ongi besuak,
 nere ezpañetan lertu bitez gaur
 dariyozkatzun malkuak!

II

Agur, agur, banoa
 sorterritik urrun,
 banoa utzirik emen
 orrenbeste lagun!
 Agur!, baña... noiz arte,
 nork daki noiz ta nun
 ostera berriz alkar
 ikusiko degun...?
 Nere lagun maiteak,
 agur, agur, agur!

URRUNGAITZA

Ameriketari idatzia

Gau-erdiya da; ezeren otsik
 ez dabill nagon tokian,
 itxasoa ta lurra lo daude...
 logiro arnetsgarrian.
 Amets, amets!... ez derizkiyot
 orain esna nagonian
 bezin eztiro al nezakenik
 egin begiyak ixtian.
 Izar, illargi, aize ta beste
 leunkai onak batian
 osatu dira maitagarrigo
 ezin litezken zorian.
 Txori gaxo bat orla paketsu
 arki naizen bitartian
 bere negarrak arindu nayaz
 nere kupitasunian
 arnoriyozko penak kantatzen
 ari zait aldamenian.
 Gau ixill eder zoragarriya:
 ain girotsu zaudenian...
 zer misteriyo gordetzen dira
 zure kolko pozgarrian?;
 zer dira berriz gordetzen, Jauna,
 zer eskutamen aundi, an...
 egunez baño bertago dagon
 zeru garbi zabalian?
 Lur ontan iñoiz izan nezaken
 aldirik egokinian,
 orain, biotz ta begirakuna
 jatorik dauzkatanian,
 oroitz ugari piztutzen dira
 izar txuri bakoitzian.

Izar politak, zuek zerate
pozez bizi nitzanian
ikusitako argi ber-berak
Euskal-erriyen gañian;
zuek zerate andik urruti
narabillen garayian
laguntzallerik oben-obenak
nere bakartasunian...

* * *

O, zenbat oroitzen diran
nere biotz barrenian
iñoren ots ta karraxi latzik
entzuten ez dan gaubian!

Habana-n 1904-ko urtean

URRUTI!

Pello-ri bere «Amatxo laztana» irakurri ta ondorean

Zure bertsoan gogo guziya
neukala bart arratsian
oyeratu ta loak maitaro
laztandu nindubedian
amets alayen indar gozoaz
laister zurekin batian
arkitu nitzan pozkidaturik
«Amatxo»ren magalian.

Bañan ametsak dakarren poza
izanik aiñ igeskorra,
izanik aren ondorengua
egi latz oso gogorra,
esnatu naizen aldi beretik
negar saminez, ai! orra,
nola ordaintzen ari naizen gaur
Amari diotan zorra.

Ego labur-dun txorikumeak
bere kabiya bezela
nik ere noizbait aldi txoroaz
sezka bigun epela
utzi nuan ta, gero... nork esan
emengo bizitz ergela
amari deika aiñ errukarri
igaro bear nubela?

Emen ikusten diran gauz asko
alajak izan litezke,
alajak emen goi-urdiña ta
ugarte pollit au ere;
bañan oparo zeru ta lurra
naiz parrez arkitu, nere
biotz gaxua oien tartian...
illun dago, doakabe.

Ta zail izanik arunz joatia
berriz maite arengana
ez dakit zer dan eziñ orregaz
petxura sartu zaidana;
alaz guztiaz zerbaiten poza
iritxi leike nigana
baldin zuk egin albazenduke
nik orain ezin detana.
Zoaz, Pello, zu, besarkatzera
zai dagon Ama laztana!

Habana-n 1906-ko urtean

ARRATS-ALDEAN

Jeisten ari da geldi-geldiro...
jeisten eguzki sutua,
zeruba mugan gorrixta dago,
erdi-lotan itxasua;
ur-ontzi bat an azken aldeko
arrayan orain sartua
eskutatzen da pixkabanaka...
Donostira ote dijua...?

Habana-an 1901-ko urtean

BAKAR-EGOITZA

Arunz, urruti begirakuna
 ipiñirik itxasoan
 Etiskal-erriko gauzetan amets
 egiñik alai negoan.
 Baña... bat batez illuntasuna
 sortu zait orain kolkoan,
 aldi larriya!, negargarizko
 oroitz bat daukat gogoan!

Habana-a 1905-ko urtean

MARITXO!

Elozegi'tar Maritxori, ill zanean

Nun da Maritxo...?; apaingarriztat
 eranian dute betiko-Urira,
 ez izan nunbait ain egokia
 aingeruentzat gure lurbira.
 Ill da Maritxo! Bere begien
 urdiñtasunak itzali dira;
 emen itzali, bañan... An piztu,
 ara zer alai!, goronz begira!...
 zeruba lendik zegoan baño
 urdiñagoa gaur ageri da!

1905-ko urtean

BEAZUN TANTOAK

Ameriketan idatziak

I

Euskal-erriya urruti dago,
t'urruti gazte denbora;
oroitz maiteak, zertan zatozte
gau t'egun nere gogora?

II

Agur Erniyo, agur Zelatun,
agur, agur Mendikute,
alperrik orain amets-egoak
zuengana naramate!

III

Len bizi neukan irudimena,
alai ta bero biotza,
orain... buruan, sormiña daukat,
kolkoan berriz izotza.

IV

Galdetzen dute zergatik nagon
aiñ bakar mutill-zarturik;
ez du txoriyak iñoiz egiten
elur gañean kabirik!

V

Oso maitetsu nerekin parrez
zegona orain punttuan...
ara zer triste, begira nola
ixil-ixillik daguan:
ai! nere maite zoragarriyak
nor ote dauka goguan...?

VI

Amoriyozko erle batek beñ
—ezdet nai esan izena—
lenengo aldiz ikutu ziran
eztiro biotz-barrena;
zorigaiztoan!; ez nuben uste
neretzat orren zekena
nik aiñ oparo maitatu eta
izango zanik azkena.
Gaur erle polit aren ordeaz
errukirik ez dubena
biotz nerean zorrotz darabill
listor beltzaren eztena.

VII

Ill eta gero beti lurpean
egon bearko detala
gogoraturik erne zait oso
kezka txar baten ikara;
utsa litzake nere begiyak
itxi eta beriala
zentzurik geigo izango ezpanu;
baña... lur otzian ala
bildur naiz egon ote niteken
ni neronek dakiala.
Ez, ez, gerora sinistu nai det
bizitz ohea badala!

VIII

Ama gaxoa nere galdezka
mundutik zeru garbira
azken-laztana nik eman gabe
igo zala bi urte dira.
Ene!... zer illun arkitzen detan
umezurtzaren lurbira;
argatik nabill itxuen eraz
beti zerura begira!

AMERIKA

New-York-en negoziak idatziz

Euskal-erriko baxtar maitetik
Yanki-tar oien aldera
zorigaiztoan etorri nitzan
ez dakit zer egitera;
obe nuala derizkiyot nik
beste geyagon antzera
iritxi eta berialaxe
jiratu banitz ostera.

Uste txoro bat izanik eta
ametsa munduko dena
au da gizonak egin lezaken
ametsikan ametsena;
gogo beroak demaigun egaz
iritxi nai gendukena
gezur pollit bat besterik ez da,
utsa gure sinismena.

Urruti dauden gauz aiek beti
intxaur alien modura
bakan izanik artzen oi dute
pilla galantan itxura;
Ameriketan zorion guzik,
Ameriketan au t'ura,
gero... ezer ez bertaratzian
ainbeste gauz dan lekura.

Lotsagarritzko uztarripean
goiberaturik buruba
lur ontan inork ezin lezake
atera bizimoduba;
alper-alperrik naiko du batek
lanez osatu diruba
baldin ezpada atzapar eta
moko zorrotz-dun miruba.

Beren aukeraz egiña izanik
oien neurri-gai dana
ara legetzat oiturak men
ipiñi-ta darukana:
*«eman garayan, arra bat eskas,
artzeke darian, kana,
etxeke gauzak beretzat eta
auzokuak erdibana».*

Baserri-txakur goseti batek
eskean dabilenari
gogor ekiten diyon bezela
oiek ere gu-tarra-ri
bildur izanik zerbait kentzera
ote datorren berari
naiz eskalea ez izan arren
erasotzen diyo sarri.

Ez det esan nai Ameriketan
ez dala beste lekurik
iya bat bere lurrean beziñ
doatsu bizi leikenik;
Mexico, Cuba t'Argentina-ko
zelai aunditan oraindik
bertakoentzat ez dago gaizki
itzegiteko biderik.

Gazteak: baldin zeren buruba
maite badezute zerbait
etzaitzela onuntz etorri,
zuazte berago albait;
emen ainbat itz gezurrezko ta
emen aña «O, yes, olrait»
entzun gabe an zuen sariya
artuko dezute noizbait.

AIZAK

*Etseberria'tar Pellori Buenos-Aites-tik
Habana-ra berak bidaldutako eskutitza
arto nubenean eman niyon erantzuna*

Arunz t'onuntz zer nabillen eta
zer bizitza daramatan?:
galdera zall au egiten diak
azkenengo ire *kartan*.
Bai-altzekiat neronek ere
nagon lekuraño zertan
etorri nitzan bizitz obea
utzirik lur maite artan?

Amets-bidetik naramanian
aruntz gogoen indarrak
oroitz-egotan urbil zaizkiak
lengoko denbora zarrak;
gogoratzen nauk bada... noiz aztu?
biyok eta Labaur-tarrak
arratsaldero Joxe-n etxian
egiten giñuzen parrak.

Andik irtenda nik etzekiat
nolabait ala bearrak
onuntz ekarri ninduan edo
nere buruzbide txarrak.
Ai, jakiñ banul; baña gaur zertan
estutu ortz t'atzaparrak...?;
tipula zar bat ez dik baliyo
oraingo nere negarrak.

Mitxirrika bat xalapartaka
argira nola dijuan

bere burua kixkaltzeraño
gar politen inguruan
ala, txoruak! etorkizun bat
iritxi nairik munduan
gizon geyenak ibiltzen gaituk
mitxirrikaren moduan.

Ni zer nabillen jakin nai al dek?
Ara: lur au borobilla
ote dan zeukat nere buruban
izugarrizko naspilla.
Ta... bazekiat i jun eitzala
—beti izan aiz abilla—
Iparragirre-k or utzitako
zaku-dirubaren billa

OFELI

Oroitz-idazti (album) batean ipiniak

Cuba deritzaion lur
ontara pozgarri
goiko urdintasuna
alai zan ixuri;
zerutik itxasora
aingerutxo'n bati
eroritako lore
sorta bat diruri.

Eta guzien gañez
erregiñ antzera
lorerik bikaiñ eta
maitena zu zera.

Emengo lore bizi
aratz, egokiak,
zisne bat beziñ txuri
liraiñ ta tentiak,...
zuek zerate gure
biotzen jabiak,
zuek amets-lorien
aizpa zerutiak.

Baña guzien buru
erregiñ antzera
lorerik bikañena
Ofeli, zu zera.

EZTILLARGI

Lagun bati ezkondu zanean

Jeiki ta laister berri-on bat gaur
goizean eman dirate
esanaz nola egiten zeran
zeru puska baten jabe;
bejondeizula!; ez det egon nai
ixillik aitortu gabe
zenbateraño alaitu naizen
jakin-da berialaxe.

Ez det ikusi, gordea dago,
zure maitetxo pontzela
euskal-basotan landare batzuk
egoten diran antzera;
bañan usayaz lore gorde bat
ezagutzen dan bezela
igartzen diot ikusi gabe
zer izan liteken bera.

Biotz on batek ezin lezake
maita bere diñ ez danik
eta lur ontan ez da zuk baño
leyalagua dubenik.
Orrengatikan opa dizuet
nerearen bar-barrendik
eztillargi on betea izan
dezazuela gaurtandik.

MAITARO

Antzeta (retrato) batean idatziak

Nere jakinde sollak
zure oroimenian
zer ipiñi lezake
aĩñ leku txikian?
Argatik au esaten
ari naizenian
luma dar-dar dabilkit
antzeta gañian.
Egin dezazu kontu
irakurritzian
nere biotz-mugida
guziyak batian
zugan dijoazela
dar-dar bakoitzian.

MARIARI

Album batean idatziak

Maria!... Izen au entzun
eta beriala
jardun bedi biotza,
ixildu mingaña.
«Maria»,... itz gozoa!
izen bat ez baña
otoitz emeki, leun,
zerutiena da.

Izar batek bezela
ozgarbi danean
egiten du Maria-k
argi bere etxean;
izar arek jarkoya
du goi-urdiñean,
Mariak senarraren
biotz barrenean.

Erbeste-bean izan
liteken pozaldi
guziya eman deizula
Goiko-Jaunak zuri;
aingerutxo tartean
azaldurik aurki
amarik doatsuna
ager zaite beti.

Habana-n 1902-ko urtean

OZ-GIRO

Gaur illargitsu batian

Zer da sortitza, zer gure soña,
 zer gogo t'irudimena;
 nola ta nundik dator gizona,
 nora dijoa, zer gera?
 Ozgarbi eder zoragarriya!
 zure bitartez lurrera
 betor... betorkit biotz gaxoen
 pozgarri dan aditzera,
 entzun gau ixill ontan egiten
 ari naizen galdeera!...

* * *

O, mutu dago; baña zer aundi
 an goiko eskutamena!

ZORI MAKURRA!

Ameriketan egondako euskaldun baten etorrera

I

Irten nitzala amabost urte
 gutxiyen izango dira
 etorkizunak deiturik itxas
 arunzko mundu berrira.
 Amabost urtel; geroztik zenbat
 aldiz nere sorterrira
 gabero lotan ametsen bidez
 iritxitako alderdira
 urrugaitzaren leloaz andik
 egon ote naiz begira!
 Ai, alakotan amets-egoak
 lumaz jantziko balira!

Bizitz makurra dagonarentzat
 zelaundi gorri batean
 onek zer eman zai luzetzirik
 ango bakartasunean.
 Goyen, eguzki kiskalgarriya,
 itzaltxo bat ere ez bean,
 gaztañ, aritz ta pagoen orde
 zuaitz igar bat aurrean
 Malko tantoak lore biyurtu
 albalitezke lurrean...
 O, zuaitz bakar maitagarriya,
 Ceiba zarra, zure oñean
 nere amari eskeintzeko, zer
 lore-sorta negikean!

Nekazaritzak naiko lanbide
 eman arren gizonari
 urte txar batek beste bat ona
 ondoren badakar noski.

Etsipen gaiztoz iñoztu gabe
itxogiten dakinari
Goiko-Jaunaren kupitasunak
laguntza demaio beti.
Sinismen onek indartu eta
ekiñik gogoz lanari
azkenerako alor zallaren
emaitzaz ordaiñ ugari
jasorik noizbait arkitu nuben
bear ainbat osagarri.

Ala goiz batez zeru-sapaya
oztadarrez apaindurik
bere uztai-petik igarotzeko
Jainkoak ipiñi balit
beziñ egoki t'adikor ango
marbollean ikusirik...
sortu zitzaidan poz ura nola
adirazo nezake nik?
Uztai ark margo ainbat erridi
euskel-abendak izanik,
oroitz ederrez beste uztargi bat
nere gogoan pizturik,
burua makur baña biotza
zerutaraño jasorik
esker-otoitzak egin-da gero
ostera lengo bidetik
onuntz aldera biurtu nitzan
alaitasunez beterik.

Emengo muga noiz agertu zai
ontziyan aurreko ertzetik
itxasoaren urrunditz artan
begirakuna josirik
netorren garaiz nere buruan
etzebillen beste gauzik
len egindako ametsen gai zan
sorterri maitea baizik!

Noizbait iritxi ta lur oni muñ
ematez asper eziñik
naikunde beroz agur negion
agur! biotz bar-barrendik.

* * *

Baña... poz ura, zer igeskorral;
esandako eraz andik
etorri t'emen gaur dakustana...!
ez det sinisten oraindik!

II

Nun dira nere lagon zar aiek,
nun dira emengo jolas garbiak;
nun dira gaur, min, erbest'aldean
gabero neuzkan poz-irudiak
t'esnatze garaiz ixuritako
malko samiñen ordaiñgarriak?
Arrotz ote naiz lur ontan ere?
Nora biurtu nere begiak?
Aberats nator baña dirutsez
eziñ osatu lengo zoriak!

Ara nun dauden arizti, soro,
borda, baserri txuri-txuriak,
ibai, osiñ-beltz, errot, ola zar
jauregi-orma untzez jantziak;
emen daude nik umetan *piper*
egin-da utzirik eskol-aldiak
biyurrikeriz gau-eskill arte
jolasten giñan bazter maitiak:
udare-baratz, igari-leku,
txori-muño ta kilker-tokiak;
emen zut-zutik len bezin goitar
ikusten ditut Euskal-mendiak,
baña nere gaiñ amilka datoz
asperen batez oroitz guziak!

Nun ote nago? Nere belarri
 zuloak euskal-itx jator zale
 ernai daruzkat bañan oraindik
 ez det, ez, entzun bat-bakarra-re;
 emengo zori t'aztar geyenak
 etsai dirala esan nezake.
 Aldi latz ontan latzena gero
 zetorkidanik oartu gabe
 jayot-etxeronz urbildu naiz ta...
 o! zer gerta zait; ama! nun zaude?
 Erantzm mutu betillunkorra
 besterik ez an! Geroztik nere
 zentzu nastuen irudipenez
 biotz-mugira larrien mende
 ill zan amaren galdezka nabill
 bordarik-borda, aterik-ate;
 ta nere leyaz errukiturik
 «ero gaxual» batzuk diyote...

* * *

Etxe-inguruko pagoen orri
 bakanak orain udazkenean
 aizeak jo ta mitxirrik illen
 antzera zurbil datozenean
 txantxangorri bat ni beziñ eri
 adar billuztu baten gañean
 kantari dakust maitaro bere
 kabi sollaren aldamenean.
 Txori gaxua, etzaitze ixildu;
 biyok eretsu jardun gaitean;
 doakabe naiz, ta zu bezela
 nere barrengo negu beltzean
 zorigaitzaren txantxangorriya
 negarrez dabill arantz tartean!

BOINA BIAR

Elozegi-tarren boina-olako oroitz-idaztian ipiñiak

Gogoratze naiz nola negarrez
 marruka lertu nayian
 ume denboran egon nitzan ni
 igande zan goiz batian
 boinaren orde z amak ginballa
 jar-arazi ziranian.

PAR-GOITITZAK

—Tolosarkerik—

MARITXU

Ai, Maritxu, nik senti detana
ezin aitortu, auxen da lana!
itz bat-bakarrik
legun xamarrik
ez det asmatzen, ez det inñundik.

Orrengatikan etzaitzezela
ipiñi gorri ginga bezela;
izar argiya
maitagarriya
barkatu nere trakeskeriya.

Aiñ umilla zu gaur ikusirik
maite nazula derizkiyot nik;
argatik beera,
paret aldera
begira lotsaz egon oi zera.

Nere panposa, nere kuttuna,
nere gorringo eztiya-duna
ez det uste nik
inñortxo danik
nere laurden bat maite zaitunik.

Nola nai dezu ez maitatzia
egarri dagon batek ur-mia;
nola nai dezu
nola Maritxu,
ez izatia nik iturri zu?

Soseguz egon nai arren eziñ,
biotza daukat zuregan *pil-pil*,
barren gaxua
oso sutua
antsi luzeaz urtzen dijua.

Baña zergatik, nere aingeruba,
ez dezu altxa nai begiratuba?;
etzaitzela
egon orrela,
penaz ilko naiz laister bestela.

Ez aldirazu zerbait esaten
entzun-gogoaz lertu baño len?
Nere Maritxu,
itz bat egizu,
asnas apur bat eman zaidazu!

Auxen da poza!, begiratzen dit,
partxo bat... ara, berriz egiñik...
maite-maitia,
beraz neria
izango zera...? —Uf, al'obia!

BETI MUTIL ZAR!

Manttoni, orain... nola dan biyok
bakarrik gauden orduba
gauza bat neri zuk entzutia
ez da noski pekatuba.
Bai, ara... izango da bost urte
edo seyen inguruba
zureganako amoriyuaz
nabilela zoratuba.
Aldi prankotan au esateko
len egon naiz tentatuba,
bañan... ainbeste nai dizut eta
ain det jeniyo lotuba!
Barkatu baldin zuregan ongi
ez banator bireztuba
t'izket onek diñ ezpada nere
mingaiñ latz erdi mutuba;
bañan aurrera ezin liteke
izan geigo luzatuba
ixill-egoitzak gaur arteraño
eman diran inpernuba.
Sei urte oitan ala zu gabe
daukatan bizimoduba
neretzat illun, oso beltza da,
gauza triste bat munduba.
Arren! ekatsu itz erdi batez
sendagai dan ukenduba;
laister legoke zorigaitz oien
beazun dena kenduba
baldin zuk artu nai bazenduke,
erregiñ goitik sortuba!
biotz nerian zuretzat dagon
amoriyozko tronuba.
Ez arki lotsaz, esan, Manttoni,
daukazun pentsamentuba,

ez egon bada orren ixillik,
 ez jetxi begiratuba;
 partxo batekin agertu zazu
 uztai gorriz apainduba
 ortz-errenkada fiñ bakoitzaren
 koska pollit elurtuba;
 mugi dezazu «bai» esateko
 mugitu, nere aingeruba,
 ezpañen ordez aboan dezun
 anpolai erdibituba.
 Esan, zai nago; entzun, maitia,
 gaxo baten erreguba;
 kupitu zaitez edo bestela
 ilko det nere buruba!
 Dudan al zaude?, baña... zergatik
 Manttoni bedeinkatuba...?
 —Auxen da mutil koipejariyo,
 auxen da mutil kaikuba!

KATTALIÑ

Goizero dator buruban aixa
 jasorik ator edo saskiya
 anima zintzo garbi-garbidun
 mirabe alai muxu-gorriya,
 gogoz euzkotar, soñaz mardula,
 ezin ta geigo zoragarriya,
 aukeratu-ta Jainkoak onuntz
 bidaldu zigun zeru-zatiya.

Ez al dezute entzun beñere
 zein dan orlako neska mordua;
 ez al dezute iñoiz ikusi
 eguzki orren goiz-errañua?...
 —Ezetz? —Jakingo zendueke, bai,
 nor dan Kattaliñ Berrobikua
 zuek artu izan bazendute gaur
 neri eman diran matrallekua.

ARDUAREN INDARRAK

Xanko ta Pipas lengo
 igande gaubian
 txiki erdin-bat geigo
 edan ondorian
 aupa!-ka zijoazen
 etxera bidian.
 Alako batez berak
 uste etzutela
 aldemenetik pasa
 zitzaioten *trena*
 amorratua dagon
 legoi bat bezela.
 Ujuju! egiñikan
trena-ri lenbizi
 eta gero erronkaz
 iru-lau irrintzi
 galde au egin ziyon
 Xanko-k lagunari:
 —Aizak, emen pasa dan
 astaputz txar ori
 iñork bultzatzen ez-da
 zerek daramaki?:
 —Ur bero irakiñak
 —Urak? arrayua!
 (diyo Xanko-k trabeska
 egiñaz pausua),
 bizkorragua ukek,
 bai ala Jainkua!
 uran orde z baluke
 paziyan ardua.

EGUN-SENTIKO POZAK

O, zer gauz ederra dan
 goizean goizetik
 udaran jeiki eta
 makill bat arturik
 mendijan ematia
 jiratxo bat benik;
 ezta munduan izan
 ez orain t'ez lendik
 orrek demaigun baño
 poz aundiyagorik!
 Ipar-aize leuna
 likurtaz beterik
 gure kolkora dator
 lorien tartetik;
 baxtar guziyak daude
 intzez apaindurik,
 urdiñ-urdiñ zeruba,
pipirrika txorik,
 eguzkia-re parrez
 Izazkun-gañetik;
 maindire bat bezela
 goronz arroturik
 lañu txuri goiztarra
 erreka zulotik;
 jolasean amilka
 iturritxo garbik,
 emen arros pollitak
 an krabeliñ gorrik,
 nunai zori ona ta...
 txar bat ez iñundik.
 Onezkero gauz oiek
 ikusi nitun nik
 baldin ezpalirake
 —t'ez det beste penik—
 ni jekitzeko izango
 gutxinaz amabik.

KIRTENKERIK

Emakume txaldan bat
Zerkauzi kalean
txanponik gabe zerbait
erosi naye
inguratu zitzaion
amezketar bati
esanaz: gazta txar au
zenbatean neri
ipiñiko dirazu
libra bat artzera?
—Lauterdiyan.

—Iruban

konporre altzera?
t'ez du gañera legez
ainbeste baliyo,
gezalaren tantoa
nunaitik dariyo;
ara, beste onetxek
dauka zar itxura,
merke bada eraman
zaidazu pixura.
Ala baserritarra
jiratu zanian
gazta pisatu eta
saltzeko ustian;
nun arek, zas! lapurtu
diyon bat ustela
gabirayak ollanda
lezaken bezela.
Bañan au ikusirik
Alar-mendikuak
—begiratu zorrotza
duben arranuak—
aserreturik oso,
bi milla kapusai!

bertan zuben andria
jo ta puskatu nai.
Ontan, eldu da *Kirten*
urizai bizkorra
dardar-ka mugiturik
eskuban zigorra;
zegokion galdera
egin ondorian
ala diyo *Kirten*-ek
esan gogorrian:
—Zuk ostu diyozula
beraz oni gazta?
—Ez, jauna, gezurra da!...
—Ixo, ixo... basta!
agertu zaizkazu
alik laxterrena
mantala, kolkua ta
saskiyan barrena,
t'orduan esango det
kulparik gabia
zu ote zeran edo
gaztaren jabia.—
Au egiñ-arazi ta
ikusirik ongi
gaztarikan etzala
iñondik ageri
jardun da gure *Kirten*
nolabaitekua
lapurrari ematen
arrazoi osua.
Bañan amezketarra
gogoraturikan
ote zuben botia
gazta saskitikan,
begiratzan asirik
nun alki tartian
ikusi duen, eta
bere pozaldian
ara! —diyo jabeak

zeladoriari—
 ara nun dagon gazta
 lapurtuba neri;
 auxen bera da jauna,
 auxen, bai, arduna,...
 —Berriz?; alper-alperrik
 da zure jarduna.
 —Baña zer esaten du
 jauna gaur bedorrek,
 arrazoi darukala
 pisti gose orrek?
 Nola liteke bada,
 nolatan ordia,
 emen zegoan gazta
 or arkitutzia;
 nork eraman du maitik
 beste alderdira?
 —Ori? —diyo *Kirten*-ek
 gaztari begira—
 ori, onek ez baña...
 —Zeñek bada?... tira!
 —Arrak eraman dute
 alkiyen azpira.

NEURRI EGOKIYA

Esakera zarretik

Lukanbiyo-k agindu
 t'argiñ bat Tolosa-n
 astoentzat ur-aska
 egiten ari zan.
 Baña lan au azkendu
 zuenian iya
 aztu egin zitzaion
 aren neurriya.
 Lukanbiyo ark ori
 jakin zubenian
 joan zan beregana
 ta lipar batian
 erabaki zun gauza
 esanaz: —Aizazu,
 aska nere neurriz
 ipiñi dezazu,
 t'etzait iduri ala
 okertasunikan
 biatz batenik ere
 izango danikan
 —Jauna barkatu bezait,
 bedorren astua
 ezta besteak diran
 baño aundigua.
 —Bai, bai, ondo dago, ta
 gutxi gora-bera
 igo dezazu nere
 gerriyan parera;
 begira zer eroso,
 ara zer egoki
 lurretik ur-askara
 irixten naizen ni:

eta nere tokiyan
dudarikan gabe
edozein asto errez
iritxi liteke.

PATXI BEGIBAKARRA TA KONKOR JIBOSUA ZIRI-JARDUNA

Esakera zarretik

Patxi-k lengo batian
Konkor ikusirik
goiz-txintako zorian
irtetzen etxetik
onla jardun zitzaion
zirikatu nairik:
—Aizak Konkor, ez alde
nekian bildurrik?
karga-pean asteko
goiztxo dek oraindik.
T'arek diyo: —Bai noski,
goiz izan bear dik,
oso goiz bada Patxi,
ez dekenian ik
idiki ganbarako
leyo bat besterik.

SIMON ETA PELLO ASTAKERIA

Esakera zarretik

Beraz bazuaz Anton
Tolosa-bidian?:
—Bai, begira, asto bat
erosteko ustian.—
Ta diyo Pellok ori
entzun zubenian:
—An ikusiko nazu
gaur arratsaldian.

GALTZA BERRIAK

Esakera zarretik

Aiton gizagaiso bat
zerbaiten eskian
Prakax-ek ikusirik
otzak iya illian
galtza zar batzuk eman
zizkan bein batian
esanaz: —Tori eta
galtz oiek *kasikun*
estrañatu gabiak
dira oraindikan,
ez ditut ipiñi bi
aldiz besterikan.
—Bi aldiz?

—Bai, aitona,
bi dider bakarrik
jantziko ziran oiek
egiñ ezkeroztik,
t'ezpadu sinixtu nai
au egiya danik,
ara, nola liteken
esango diyot nik:
galtz oiek lendabizi
jantzi nitunian
ez nituen soñetik
kendu bost urtian,
eta gerora berriz
bigarren aldian
ibilli ditut beste
sei edo zazpian.

GORA BIOTZAK!

Donostiya erre zanetik eun urte buru

*Donostiya-n 1913-ko Uzta-n izandako
batzaldian lenbiziko sariya irabaziya*

I

Errudun gaxo batek lezaken
eraz jasorik biotz nerea
auzpez nik orain eskatzen dizut,
zeru ta lurditz onen jabea,
goitizlari on eskerdunari
demaiozuku argibidea.
Betor, betorkit sapai urdingo
asnas illezkor laguntzallea,
otoitz ordañez erantzun ori
bigal zaidazu, Jaun Egille!
Lañu goiztarrez oi dan bezela
goronz banatzen likurt ezea
eresi leunaz jaso nai nuke
gizaldi baten oroitz maitea.

Mendi zut, itxas, osiñ beltz, itur,
arizti, saroi t'emengo beste
sortitz oroen almen gordeak...
ernaldi batez mugi zaitezte;
jardun, eta lei omengarrien
alaitasunaz itz oiek bete!
Goronz biotzak; jai eder ontan
lengo gau illun, lengo naigabe
larrien orde zori guziyak
berdin gabeko poza dakarte!
Indar-ba, gogoz mendi-kolkoak,
jardun oyarka ler egin arte,
t'omen-ots oiek nere muñetan
irudi-garra piztu bezate!

II

Poztu gintezke, bañan ez dator
poz au min gabe pozkid'ostean,
malko larrien gai samiña du
jai aundi onek bere sortzean.
Bizitz osoen iraupenagaz
oroituko da gure lurrian
gaur eun urte gertatu zana
nagusí zegon uri xarrean.
Egintz makurra!; nork ez iduki
gogo ta biotz bar-barrean;
nork ez oartu laiozgarritzko
ondamen ura gaurko egunean?
Iñor t'ezeren kezka txar gabe
zeudelarik lo bete-betean
turmoi-eztanda bezin ots gogor
durduritsu bat gau illunean
entzun ondoren erritar aiek
arkitu ziran ustekabean
lagun ez bañan erasotzeko
gríña zekarten etsai tartean;
t'etsaikería gau artan ala
orro naspillaz ari zanean
utsun beltzetik sortze gaizto'n bat
irauli zala esan zeikean.
Ordu samiñak, ordu luzeak...!
Ta zer itxaron era batean
baldin bazeuden zeru ta lurra?
Noralde bat nun? Goi aserrean
danbateko latz izugarriak;
laido t'ilkintza baizik ez bean!

Oldartze bidez, jo ta burruka,
erdu zanetik etsai-jazarra,
anai gureak zer doakabe!
itxumusturik an il bearra.

Ojuka lertzen alkarren billa;
 aztar onik ez; gud'otsabarra
 belarrondoan, t'ñoiz antsizko
 erantzun eri bakar-bakarra!
 Ama gaxoak umeai deika
 beren karraxi ta deadarra
 egin aldiro... bertan gaubaren
 errai beltzetik lezaundi-tarra
 sortu liteken eraz irtenda
 an zetorkien gudari-tzarra
 odol iturri biurtu zale
 aurtxoan askai zegon bularra.
 Ergal, gago, ta seinduen aldez
 azkortu arren gazte zangarra...
 alper-alperrik!, eskutsik eziñ,
 eziñ osatu besoko indarra.
 Goibel alderontz ikaragarri
 gallendurikan sua ta garra
 zati gorien labe zan, laister
 Gaztelupe-ko Donosti zarra,
 t'irakiñezko zurrunbilloaz
 gainta zebillen itxas-aparra.
 Gogamendurik arratz artako
 sutori bizi t'illundenarra,
 eriotz-ardall, istillu gorri,
 ango zorigaitz t'ango negarra...
 ez dakit, ez, nik zenbateraño
 madarikatu guda-zakarra!

Jaun leyal batzuk izanik buru,
 laguntzemalle gure Goikoa,
 begiyak lauso, asnasa larri,
 txinpart-arrotze t'areroa
 zegon aldetik irten zan estu
 taldetxo bakan gizagajoa.
 Bizigaindu soill errukarriak
 igarotako aldatz aroa,
 nork adirazi...? o! mutu bego,
 bego sor nere itz-arazoa,

ango nekien esangarriztat
 egokigo da negar tantoa.
 Eriotzaren itzal astuna
 berekin zeukan arrats gaiztoa
 noizbait arindu t'egun berriyak
 zekarren garaiz bezte giroa
 nabaitu zuen zubietako
 Aizpuru-tarren baserritxoa.
 Etxe kondaira'r ospetsu artan
 bildu ziran, ta beren gogoa
 an indartu zan txit agitz urte
 geien zituan aiton zintzoa
 jardun zanean esanaz: —«Arren!
 il diranentzat otoitz beroa
 egin lenbizi; gero kementsu
 osaturikan degun asmoa
 errautsetatik uri berri bat
 politez len zan baño aregoa
 jaso zagon ta geron egintzaz
 alaitu bedi gure kolkoa».
 Iritzi oni beste lagunak
 bertan emanik baimen osoa
 egun ark dakar Donostiyaren
 etorkizun goi-goienekoa.
 —Zaindari leyal maite-maiteak:
 nere biotzak daukan naigoa
 beteko badet sapai urdiñdik
 bertena dagon Euskal-basoa
 gai billa igaro t'ondoren pozaz
 ezti dariyon oroitz gozoa
 itz apur oien bidez jasorik
 eskeñitzera gogotsu noa!
 Agur, agur Jaun Argidotarrak
 entzun agurka lur t'itxasoa,
 sort'ots onegaz beti-betiko
 urrundu bedi guda-zantzoa!

III

Ua Basojaun, aztandu ari!
 ez dek iretzat Euskal-erria,
 onek ez dik nai entzun geyago
 algara likits izugarria.
 Alde-ba ernendik; leitza zuloan
 bego biraudun orrolaria;
 alde lenbailen, erdu zaigu-ta
 Maitagarri-ren goit'eresia!
 Lurditz osoan banatzerano
 berri-onaren pozezko aria
 ega bizkorrez txit gallen, aisa
 jasorik izen omengarria
 mendirik-mendi, ibarrik-ibar
 aupal-ka dabil oiartz aundia;
 t'oiartz ori da gaur Donostiko
 zorionaren mandataria.
 Gogoz arturik Zubieta-ko
 batzargillien erakutsia
 ondorengoak aurrera beti
 eramanikan lengo iritzia
 beren jarraitzaz gallen t'argiro
 ara nun duten Uri berria,
 ara zer txukun; osagarritzat
 erregiñ baten apainduria
 soñean dauka, oñetan berriz
 itxas-bits arro txuri-txuria
 muñ emateko guraz amilka
 urbiltzen zaion apar garbia;
 illargi betez jausten danean
 gabiro leun zoragarria
 Aitormendiko alabak udan
 ortxe daukate jolas-tokia.
 Amesgillerik obenak ere
 naiz lotan piztu bere irudia
 naiko lan iñoiz ikusten beste
 aiñ uri polit arrigarria.

oroitz maitien kutxa dontsua,
 argi darion poz-iturria,
 zeruko irripar alai, urdiña,
 zeru-ber-bera, o, Donostia!,
 bear dan ainbat zu goititzeko
 ipiñigatik arret aundia
 arret utsaz, ai! ezin iritxi
 luma nar baten goititz-aldia.

Auñamendiko tontorrak eta
 Erniyo, Buruntz, Alar, Aizkorri,
 artzai-mutillen oyu zoliaz
 agurka daude Donostiya-ri;
 baserrietan amona xarrak
 seask'alboan «lo, lo» kantari
 gaurko eresiaz aurtxoai amets
 egiñ-erazten, amets on ori
 gerora noiznai oroituzean
 izan dezaten biotz-algarri.
 Ingurutatik ara,... badatoz
 pakezko zenbait irrintzilari
 agertz alai bat emanik orla
 beren barruko jai aundiyari.
 Begira berriz goiko basotik
 orain sortu dan taldetxoari;
 lore-sail eder bizi bat ere
 egokiago ezin etorri;
 nesk'aratz mardul muxu gorriak:
 zuen aizpegan arinka jausi!
 Anaitasunez guziok emen
 adirazirik poz au alkarri
 irteer'on bat eman zayogun
 gure animako atsegiñari.
 Zabiltz euskaldun txistularia,
 jo gogoz, ekin «Baso-dantzæ»-ri;
 aupá, mutillak!, iji-ójuka
 fest'oyu t'abar, arin, biyurri,
 pozaren-pozaz gau-ezkill'arte
 jardun gazteak, buru-belarri.

Gora ta gora guraso zarrak,
gora Donosti, omen berari;
izen maite au esker-otoitzaz
zerutaraño iritxi bedi!